

ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARI İLKESİ BAĞLAMINDA KORUYUCU AİLE KURUMU

*The Foster Family Institution in the Context
of the Best Interests of the Child Principle*

Büşra ALTINBAY*

Özet

Çocuğun yüksek yararı ilkesi, çocuk hukukun en temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Bu hususta çocuğa ilişkin gerçekleştirilen bütün iş ve işlemlerde bu ilkenin bir rehber olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Çocuğun yüksek yararı ilkesine ilişkin ulusal veya uluslararası hukukta herhangi bir tanımlama mevcut olmasa da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan ve bu sebeple sözleşmeye imza atan ülkelerin iç hukuklarında dikkate almalarını gerektiren önemli bir ilkedir. Çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel olarak sağlıklı bir birey olabilmesi için bir aile ortamında sevgi, saygı, hoşgörü içinde büyümesi onun en temel haklarından birini oluşturmaktadır. Ancak bazı çocuklar bakımından bir aile ortamında sağlıklı bir şekilde yaşamak çeşitli sosyoekonomik, psikolojik veya çevresel koşullar nedeniyle mümkün olmamaktadır. Bu çerçevede, çocuğun aile ortamında gelişimini sürdürebilmesi ve psikososyal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla koruyucu aile uygulaması bir çözüm yöntemi olarak öne çıkmaktadır. Avrupa ülkeleri başta olmak üzere pek çok ülkede giderek yaygınlaşan koruyucu aile kurumu, ailesi tarafından bakımı istenilen şekilde sağlanamadığından korunma altına alınan çocukların bakımı veya yetiştirilmesi amacıyla oluşturulan bir hizmet modelini ifade etmektedir. Ülkemizde de giderek yaygınlaşan bu hizmet modelinin çocuğun yüksek yararı bağlamında değerlendirilmesi büyük önem taşımakta olup uygulamada karşılaşılabilecek güçlüklerin ve çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanması hususları ayrıntılı bir şekilde ele alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çocuğun yüksek yararı ilkesi, çocuk hakları, koruyucu aile kurumu, evlat edinme, korunma kararı

Abstract

The principle of the best interests of the child constitutes one of the fundamental tenets of child law. In this context, it should serve as a guiding framework in all actions and procedures concerning children. Although there is no explicit definition of this principle in national or international law, it is enshrined in the United Nations Convention on the Rights of the Child, and therefore, countries that have ratified the Convention are obliged to take it into account in their domestic legal systems. Growing up in a family environment characterized by love, respect, and tolerance is one of the child's most fundamental rights, enabling them to develop physically, emotionally, socially, and

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 18.09.2025

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 30.10.2025

* Av., Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medeni Hukuk Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, E-posta: bmayer@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0003-3940-0634>

mentally in a healthy manner. However, for some children, living in a stable family environment is not possible due to various socioeconomic, psychological, or environmental conditions. Within this framework, foster care emerges as an effective solution to ensure that children can continue their development within a family setting while meeting their psychosocial needs. The foster care system, increasingly adopted in many countries, particularly across Europe, refers to a service model designed to provide care and upbringing for children who cannot receive adequate care from their families. In Turkey, where this model is also becoming increasingly widespread, evaluating foster care through the lens of the best interests of the child is of great importance. It is essential to address, in detail, the potential challenges in implementation as well as the fulfillment of children's basic needs to ensure the effectiveness of this approach..

Keywords: Best Interests of the Child Principle, Children's Rights, Foster Family System, Adoption, Protection Order

GİRİŞ

19. yüzyılın sonlarından itibaren çocuk haklarının gelişimiyle birlikte, çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal gelişiminin sağlanabilmesi adına temel haklarının korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda bazı ilkeler kabul edilmiş olup en temel ilkelerden birini çocuğun yüksek yararı ilkesi oluşturmaktadır. Böylesine geniş kapsamlı bir konunun sınırlarının tam manasıyla çizilebilmesi mümkün olmamakla birlikte, çocuğun yüksek yararı ilkesinin esnekliği, ilkenin somut olaylara uygulanabilmesini kolaylaştırmaktadır. Nitekim öğretide ve mevzuatta ilkeye ilişkin herhangi bir tanımlama yapılmamasının temel sebebini bu amaç oluşturmaktadır. Böylelikle ilke, karşılaşılan somut olayın içeriğine göre değerlendirme yapılmasına imkân sağlamaktadır.

Çocukların fiziksel, zihinsel ve psikosozal anlamda gelişimlerinin sağlanabilmesi için sevgi, saygı ve hoşgörünün bulunduğu bir ortamda yaşamlarını sürdürmeleri gerekmektedir.¹ Ancak dünya üzerindeki her bir çocuk için belirli nedenlerle bu ortamın kurulabilmesi veya kurulan bu ortamın korunabilmesi mümkün olmamaktadır. Bu durumların ortaya çıkması halinde, çocukların korunması bakımından sorumlu olan devlet, tüm mekanizmalarıyla birlikte çocuğun yüksek yararını gözeterek gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Alınacak tedbirlerden bir tanesini de koruyucu aile kurumu oluşturmaktadır. Koruyucu aile kurumu, hakkında korunma kararı verilmiş ve biyolojik ailesinden bakım amacıyla alınmış bir çocuğun bakım ve korumasını gönüllü veya belli bir ücret karşılığı olarak üstlenilmesini ifade etmektedir. Uygulamada giderek yaygınlaşan bu sistemin, çocuğun yüksek yararı ilkesi bağlamında değerlendirilmesi her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır.

Bu çalışmanın yapılmasının temel amacı, çocuğun yüksek yararı bağlamında koruyucu aile kurumunu incelemek ve buna ilişkin fikir üretmeye çalışmaktır. Çalışmamızın konusunu çocuğun yüksek yararı bağlamında koruyucu aile kurumu oluşturmaktadır. Çalışmamız temel olarak üç bölümden oluşmaktadır.

¹ Seval Üstüner, Neşe Erol ve Zeynep Şimşek, 'Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları' (2005) 12(3) Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. S. 130-140.

Birinci bölümde, çocuğun yüksek yararı kavramına yer verilmiştir. Bu kapsamda çocuğun üstün yararı ilkesinin tanımı yapılmış, ulusal ve uluslararası mevzuatta nasıl tanımlandığı ifade edilmeye, çocuğun yüksek yararının uygulamada hangi kavramlara karşılık geldiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkinci bölüm, koruyucu aile kurumu konusuna ayrılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak, koruyucu aile kurumunun tanımı, kapsamı, gelişimi ve hukuki niteliği, koruyucu aile kurumunun uygulamada bir sözleşme ile kurulduğunun kabulü halinde bahsi geçen sözleşmenin Türk Borçlar Kanunu kapsamındaki üçüncü kişi yararına sözleşme olup olmadığı ve nihai olarak ivazlı bir sözleşme olup olmadığı hususu alt başlıkları ile birlikte ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölüm, çocuğun yüksek yararı ilkesi bağlamında koruyucu aile kurumu konusuna ayrılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak, Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin (KAY) ve genel olarak kurumun çocuğun yüksek yararı bağlamında değerlendirilmesi ve nihai olarak uygulamada yaşanabilecek sıkıntılar ifade edilmeye çalışılmıştır.

I. ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARI İLKESİ

A. Tanım

Çocuğun yüksek yararı kavramı, çocuk hukukunun en yüksek ilkelerinden birini oluşturan kavramlardan biridir. Bu ilkeye ilişkin gerek öğretide gerekse mevzuatta herhangi bir tanımlama mevcut değildir. Nitekim çocuğun yüksek yararı kavramı çok geniş bir uygulama alanına sahip olduğundan herhangi bir tanım yapılmaması ilkenin somut olaya uyarlanması bakımından hakime büyük bir esneklik sağlamaktadır. Öğretide de genel olarak ifade edildiği üzere kanun koyucuların, bu kavrama ilişkin özel bir tanımlama yapmaktan kaçınmasının temel sebebi, kavramın değişen toplumsal veriler ışığında tekrar yorumlanmasına imkan sağlamaktır².

Ulusal ve uluslararası hukukta somut olaya doğrudan uygulanabilecek düzenlemeler bulunmakla birlikte çocuğun yüksek yararı kavramı gibi esnek, hâkimin takdir yetkisinin uygulandığı, çerçevesi net bir şekilde ortaya konulmadığından somut olayın özelliğine göre uygulanması mümkün olan pek çok kavrama rastlamak mümkündür. Çocuğun yüksek yararı kavramı da bir haktan ziyade çocuk haklarının yaşama geçmesinde esas alınması gereken bir rehber niteliğindedir³. Bu kavram, somut olaya uygulanırken çocuğun yararına olacak şekilde karar ve-

² Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması* (7. Baskı, Pegem Akademi 2020) 53; İsmail Özmen, *Açıklamalı-İçtihatlı Velayet Hukuku Çocuk Hakları Aile ve Çocuk Mahkemeleri* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2013) 33; Hayrunnisa Özdemir ve Ahmet Cemal Ruhi, *Çocuk Hukuku (Ders Kitabı)* (7. Baskı, Oniki Levha 2024) 25; Mehmet Köksal ve Dilşah Büşra Kartal, 'Türk Medeni Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Çocuğun Yüksek Menfaatini Koruyucu Önlemler' (2025) (265) *Legal Hukuk Dergisi* 3, 3, 6-7.

³ Rona Serozan, *Çocuk Hukuku* (Vedat Kitapçılık 2005) 49; Erol Karaaslan, 'Çocuk için Bir Bakış: "Çocuğun Üstün Yararı" ile "Dinlenilme Hakkı" Kavramlarının AİHM ve İç Hukukumuzda Görünümü' (2020) 94(4) *İstanbul Barosu Dergisi* 79, 85-87.

rilmesi, bir menfaat çatışması söz konusu olduğunda çocuğun yanının tutulması şeklinde anlaşılmaktadır⁴.

B. Kapsam

Çocuğun yüksek yararı kavramı ile çocuğun kısa vadeli, dar ve bencil çıkarından ziyade uzun vadeli, geniş kapsamlı ve gelecekteki toplumsal çevre içerisindeki yararı ifade edilmeye çalışılmıştır. Kavram ile çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki ve ekonomik bakımdan sağlıklı, dengeli ve özgür bir biçimde geliştirilmesi ve korunup kollanması amaçlanmaktadır. Zira bu hususta çocuğun menfaati; bakım, korunma, refah ve katılım hakkını da içerisinde barındıran geniş bir çerçevede çizilmiştir.⁵ İlgili ilkenin uygulanması bakımından çocuk hakkında herhangi bir konuda karar verilmesi gerekirken eğer çocuk kendi hayatı hakkında bir karar verecek olsa idi nasıl bir karar verecek ise, o çocuk adına karar vermeye yetkili kimsenin de aynı yönde karar vermesi sağlanmalıdır⁶.

Çocuğun yüksek yararı kavramının, uygulama alanının çok geniş olduğunu ifade etmek mümkündür. Zira hâkim takdir yetkisi çerçevesinde velayet hakkını kimin kullanacağını belirlenmesinde, velayet hakkı kendisine verilmeyen ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurmasında, velayeti kullanan kişinin çocuğa bakma, onu yetiştirme ve temsil görevlerinin yerine getirilmesinde, soybağı uyuşmazlıklarında, çocuğa bakma ve yardım etme yükümlülüğünün kapsamının saptanmasında, evlat edinme kurumunun uygulanmasında, çocuğun koruyucu aileye verilmesinde aslında çocuğu ilgilendiren pek çok olayda bu kavramın esas alınması gerekmektedir⁷. Nihai olarak her bir kurumun temel amacı çocuğun refahının, esenliğinin ve onun için iyi olacak bir sonucun gerçekleşmesidir⁸.

Görüldüğü üzere çocuğun yüksek yararı uygulaması çok geniş bir kavramı ifade etmektedir. Çalışmamızda çocuğun yüksek yararı kavramının koruyucu aile kurumu bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

C. Uluslararası Hukukta Çocuğun Yüksek Yararı

⁴ ibid 67; Çocuğun yüksek yararı ilkesinin uygulama şartları incelendiğinde temel olarak üç şarttan bahsetmek mümkündür. Bunlar; adli ve idari tüm işlemlerde çocuğun görüşünün alınması, kendisi hakkında karar verilmesi gereken durumlarda katılımının sağlanması ve fiziksel, duygusal, sosyal ve entelektüel gelişimini sağlamasına imkan sağlanmasıdır. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Memduh Cemil Şirin, 'Çocuğun Yararı Gözüyle Çocuğun Yüksek Yararı İlkesine Bakış', (2019) 4(8) Çocuk ve Medeniyet Dergisi 219, 235-236.

⁵ Köksal ve Kartal (n 2) 4.

⁶ Gülçün Elçin Grassinger, *Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (Oniki Levha 2009) 59; Özdemir ve Ruhi (n 2) 25; Akyüz (n 2) 54; Köksal ve Kartal (n 2) 5.

⁷ Serozan (n 3) 66; Özmen (n 2) 33.

⁸ ibid 66.

Çocuğun yüksek yararı kavramı, uluslararası hukuk sistemlerinde uzun süredir yer alan köklü bir ilkeyi ifade etmektedir. 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ile kavramsal olarak çocuğun yüksek yararı ifadesine yer verilmiş olsa da çocukların hukuki bakımdan özel bir koruma altına alınması fikrine temel oluşturan bu bildiri ile ilgili ilke anlamsal olarak kendine ilk defa yer bulmuştur.⁹ Daha sonrasında ise 20 Kasım 1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi’nin¹⁰(Çocuk Hakları Bildirgesi) ikinci ilkesinde yer alan “... *Bu amaçla çıkarılacak yasalarda çocuğun en yüksek çıkarları gözetilmelidir.*” hükmü ile çocuğun yüksek yararı kavramına yer verildiği görülmektedir. Bunun yanında 18 Aralık 1979 tarih ve 34/180 sayılı kararıyla kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin¹¹ 5. maddesinin b bendinde; “... *yani çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıdığını da içermesini sağlamak*”, 16. maddenin 1(d) bendinde “... *her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır*” düzenlemelerine yer verilmiştir.

Uluslararası hukuk sistemlerinde çocuk haklarının korunmasına ilişkin yapılan en önemli düzenlemelerin başında 20 Kasım 1989’da kabul edilen ve 49. maddesi uyarınca 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (Birleşmiş Milletler Sözleşmesi)¹²¹³ gelmektedir. Zira Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile çocuğun yüksek yararı, çocukları ilgilendiren her

⁹ Zeynep Hazar, ‘İnsan Hakları Çatışmalarının Çözümlemesinde Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin İşlevi: Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme’ (2022) 26(2) 647, 649.

¹⁰ Tam metin için bkz. ‘Çocuk Hakları Bildirgesi’ (Çankaya Kaymakamlığı), <<http://cankayakaymakamligi.gov.tr/cocuk-haklari-bildirgesi>> Erişim Tarihi 4 Eylül 2025.

¹¹ Tam metin için bkz. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ‘Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü’ (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 11 Şubat 2020) <<https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihyari-protokolu.pdf>> Erişim Tarihi 3 Eylül 2025.

¹² Sözleşmenin tam metnine ulaşmak için bkz. ‘Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ (UNICEF Türkiye) <<https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>> Erişim tarihi 5 Eylül 2025; Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Avrupa çocuk hakları hukukunun büyük ölçüde temel aldığı bir metindir. Sözleşme, çocuk haklarının gelişmesinde büyük ölçüde rol oynamış, Avrupa Konseyi ile Avrupa Birliği büyük ölçüde sözleşmenin etkisi altında hareket etmiştir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. ‘Çocuk Hakları ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı’ (İnsan Hakları İzleme, 2015) <file:///C:/Users/busra.may/Downloads/5ca1aa0428189711249469%20(1).pdf> Erişim tarihi 6 Eylül 2025

¹³ Türkiye sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış, sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin 9 Aralık 1994 tarih ve 4058 sayılı Kanun (Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 4058, Kabul Tarihi: 09.12.1994, RG 11.12.1994/22138); 11 Aralık 1994 tarih ve 22138 sayılı Kanun ile Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 27 Ocak 1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete’de Sözleşme’nin onaylanmasına ilişkin 94/6423 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Sözleşme’nin resmi Türkçe çevirisi yayımlanmış ve 4 Mayıs 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir

iş ve davada göz önüne alınması gereken bir ölçüt olarak düzenlenmiş ve çocuk haklarına uluslararası bir yasa gücü kazandırılmıştır.¹⁴¹⁵

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin¹⁶ 3. maddesinde “*Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir*” düzenlemesi yer almaktadır. Sözleşme'nin 3. maddesinin 1. paragrafı çocuğa kendisini ilgilendiren tüm meselelerde, özel veya kamu alan ayırımı fark etmeksizin, yüksek yararını birinci planda tutma hakkını tanımaktadır. Bunun yanı sıra Sözleşme, çocuğun yüksek yararı ilkesini, çocuğa ilişkin tüm hakların yorumlanmasında ve somut olaya uyarlanmasında esas alınması gereken dört temel ilkeden biri olduğunu ifade etmiştir¹⁷. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, bütünüyle incelendiğinde, hakların hiyerarşik olarak sıralanmadığı, öngörülen tüm hakların nihai amacının çocuğun üstün yararı ilkesinin yerine getirilmesi olduğu görülmektedir¹⁸. Çocuğun yüksek yararı kavramına Sözleşme'nin başka maddelerinde de yer verilmektedir; ana babadan ayrılmayı düzenleyen 9. madde, ailenin yeniden birleşmesini düzenleyen 10. madde, ana babanın sorumluluklarını düzenleyen 18. madde, aile ortamından yoksun kalma ve alternatif bakımı düzenleyen 20. madde, evlat edinmeyi düzenleyen 21. madde¹⁹.

D. Türk Hukukunda Çocuğun Yüksek Yararı

Çocuğun yüksek yararı ilkesinin düzenlendiği en önemli metinlerden bir tanesi olan Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Türkiye tarafından da imzalanmış²⁰ ve ge-

¹⁴ Özge Yücel, ‘Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı Bağlamında Çocuğun İradesi’ (2013) 1(2) Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 117, 125; Hazar (n 8) 650.

¹⁵ Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile çocuklara tanınan hakların korunabilmesi için yargı önünde onlara usule ilişkin belli haklar tanıyan ve 25.01.1996 tarihinde imzalanan Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi 18.01.2001 tarihinde Türkiye tarafından onaylanmıştır. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel (n 13) 126.

¹⁶ Elbette bu sözleşme de tüm diğer uluslararası sözleşmeler nasıl değerlendirilecek idiyse o şekilde değerlendirilecektir. Bu nedenle işlevi daha ziyade, Anayasa ve kanun kurallarına yol gösterici niteliktedir. Ancak bir salt bir iyiniyet bildirisi olduğunun kabulü de mümkün değildir. Nitekim bu Sözleşme'ye imza atan devletlerin diğer tüm uluslararası sözleşmelerde olduğu gibi yükümlülükleri açıktır. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Serozan (n 3) 65.

¹⁷ Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, ‘BM Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorum No. 14: Çocuğun Yüksek Yararının Birinci Planda Dikkate Alınması Hakkı’ (İnsan Hakları İzleme Merkezi, 2013) <https://insanhaklariizleme.org/vt/yayin_view.php?editid1=738> Erişim Tarihi 5 Eylül 2025 3.

¹⁸ ibid, 3; Özdemir ve Ruhi (n 2) 24; Hazar (n 8) 651.

¹⁹ İlayda Zeynep Suata, *Çocuk Hukuku* (Yetkin Yayınları 2021) 59; Genel Yorum No. 14, 3.

²⁰ 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanmış sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğuyla ilişkin 9 Aralık 1994 tarih ve 4058 sayılı Kanun ile 11 Aralık 1994 tarih ve 22138 sayılı Kanun ile Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Anayasa’nın Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma başlıklı 90. Maddesinin beşinci fıkrasında “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı

tirdiği en önemli yeniliklerden birisinin, çocuğun, onurlu ve saygın bir varlığa haiz, bağımsız bir kişilik olarak kabul edilmesine sağladığı önemli katkı olduğunu söylemek mümkündür²¹. Bu kapsamda Sözleşme’nin, imza atan ülkelerin çocuk hakları ve çocuğun korunması hukukuna karşı bakış açısını tamamiyle farklı bir yöne çevirdiğini kabul etmek gerekmektedir.

Ancak mevzuatımızda çocuğun üstün yararı kavramına ilişkin özel bir düzenleme bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Bu durum elbette hukuk sistemimizde çocuğun yüksek yararı ilkesinin uygulanmadığı anlamına gelmez. Bugün yürürlükteki mevzuat çerçevesinde çocuk hukukunda devreye girecek ilk ilke Anayasa’nın 2. maddesinde düzenlenen sosyal devlet ilkesidir. Nitekim sosyal devlet ilkesinin en önemli uygulama alanlarından bir tanesini de çocukların korunmasına ilişkin getirilen düzenlemeler oluşturmaktadır²². Sosyal koruma kuralları bir bütün halinde, diğer öznelerle karşı görece zayıf konumda olan çocuğun korunması söz konusu olduğunda çocuğun yanında olacak şekilde bir tutum sergilemektedir²³. Ayrıca Anayasa’nın “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10. maddesinin üçüncü fıkrasında çocuklar için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırılık olarak değerlendirilmeyeceği ifade edilmiştir. Anayasa’nın 41. maddesinde çocukların korunması bağlamında karşılaşılan tüm sorunlarda devletin bu amacın gerçekleştirilmesi amacıyla çocuktan yana, onu koruyucu bir tavır alma zorunluluğu bulunduğu ifade edilmiştir.²⁴ Bu kuralların yanı sıra Anayasa’nın 61. maddesinde devletin korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alacağı, 50. maddesinde küçüklerin çalışma şartları bakımından özel olarak korunacağı, 62. maddede devletin yabancı ülkelerde çalışanların çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alacağı, 141. maddede küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulacağı ifade edilmiş, bu hükümlerinin de çocuğun üstün yararını esas alan düzenlemelerin içerisinde yer aldığının belirtilmesi gerekmektedir²⁵.

Bu genel ilkelerin yanı sıra çocuğun yüksek yararı kavramı özellikle Türk Medeni Kanunu’nda velayetin kullanılması, çocuk ile kişisel ilişkinin düzenlen-

konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” hükmü yer almaktadır. Bu sebeple, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin tüm uluslararası sözleşmelerin zayıflığını bünyesinde taşıdığı, kurallarının dolaysız bir yürürlüğe elverişli bir açık seçiklikten uzak olduğu şeklinde bir eleştiri yapılırsa dahi, Sözleşme’nin imza atan devletleri yükümlülük altına sokan bir anlaşma olduğunu söylemek mümkündür.

²¹ Serozan (n 3) 50; Hazar (n 8) 653-654.

²² Serozan (n 3) 35; Yusuf Solmaz Balo, *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulanması* (2. Baskı, Seçkin 2009) 86-87.

²³ İlknur Serdar, ‘Koruyucu Aile’ (2000) (Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan) 467, 471.

²⁴ Serozan (n 3) 65.

²⁵ Serozan (n 3) 36; Balo (n 21) 87.

mesesi, evlat edinme ve soybağı uyumsuzluklarında esas alınacak temel ilkedir ve buna ilişkin ilgili kanunda pek çok düzenleme mevcuttur.²⁶

Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK), çocuğun korunmasını gerektiren durumlarda devletin ve sosyal hizmet kuruluşlarının yerine getirmesi gereken yükümlülükleri düzenleyen bu aşamada da çocuğun yüksek yararını esas alan²⁷ özel nitelikte bir kanundur²⁸. ÇKK'nun temel ilkeler başlıklı dördüncü maddesinde “çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi” ilkesinin yer aldığı ifade edilmiştir. Kanun'un diğer maddelerinde ise “çocuğun yararı” veya “çocuğun menfaati” ifadeleri kullanılarak çocuğun üstün yararı kavramına değinilmiştir. Bunlar; Kanun'un 8. maddesinde “çocuğun menfaatleri bakımından” ifadesine, 22. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca “*yararı gerektiği takdirde*”, 31. maddesinin beşinci fıkrasına göre “çocuğun yararına aykırı olacağını gösteren nedenlerin varlığı halinde”, 41. maddenin ikinci fıkrasına göre “çocuğun yararına aykırı olduğuna kanaat getirilirse” şeklinde belirtilebilir. ÇKK'nın 47. maddesine dayanılarak hazırlanan Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik'in²⁹ “Koruyucu ve destekleyici tedbirler” başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun yararı göz önünde bulundurularak...*” hükmü ile alınacak tedbirlerde çocuğun yararının esas alınacağı açıkça ifade edilmiştir. Bahsi geçen düzenlemelerin yanısıra, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun Ek 9. maddesinde yer alan “*Haklarında korunma, bakım veya barınma tedbiri kararı alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına ait sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilmiş olan çocukların, yüksek yararları gözetilmek kaydıyla, ...*” hükmü ile haklarında tedbir kararı alınarak sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilmiş olan çocuklar hakkında verilecek kararlar bakımından çocuğun yüksek yararı ilkesinin esas alınacağı ifade edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında; çocuğun yüksek yararı kavramının hukuk sistemimizde pek çok düzenlemede yer aldığı ve yargı içtihatlarında³⁰ da uygulama alanı bulduğu açıkça görülmektedir. Ancak çalışmamızın temelinde

²⁶ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel (n 13) 127; Velayet düzenlemesi yapılırken esas alınması gereken temel ilke çocuğun üstün yararı ilkesidir. Buna ilişkin yargı kararları hakkında daha fazla bilgi için bkz. Karaarslan (n 3) 99-109; Duygu Duran, ‘Çocuğun Üstün Yararı İlkesi Kapsamında Türk Medeni Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu Hükümlerinin Uygulamaya Yansımaları’, (2025) 37(177) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 127, 130; Serozan (n 3) s. 66; Özmen (n 2) 33; Özdemir ve Ruhi (n 2) 6; Köksal ve Kartal (n 2) 5.

²⁷ İlgili kanun nihai olarak çocuğun yüksek yararı neyi gerektiriyorsa onun yerine getirilmesini amaçlamaktadır. Bu sebeple ilgili ilke, yasanın özünü oluşturmaktadır. Bkz. Yücel (n 13) 128.

²⁸ Duran (n 25) 130; Yücel (n 13) 128.

²⁹ ÇKK'na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, RG 24.12.2006/26386.

³⁰ İlgili karar örnekleri hakkında bkz. Duran (n 25) 137-138.

koruyucu aile kurumu yer aldığından çocuğun üstün yararı kavramının koruyucu aile kurumu bakımından değerlendirilmesi esas alınmıştır.

II. KORUYUCU AİLE KURUMU

A. Genel Olarak

Çocukların, fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel olarak gelişimlerinin sağlanabilmesi için sağlıklı bir aile ortamında bulunmaları gerekmektedir. Bu kapsamda her çocuğun aile yanında gelişimini tamamlayabilmesi temel bir hak olarak görülmüş ve bunu sağlamak hususunda devlet yetkili kılınmıştır³¹.

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 21 No'lu "Sokak Ortamındaki Çocuklar" başlıklı Genel Yorumu³² ile çocuk hakları temelli bir yaklaşım çerçevesinde ilgili Sözleşmeye uygun önleyici tedbirler alınması ve müdahale faaliyetlerinin yürütülmesi hususunda devletlere yönelik bağlayıcı nitelikte rehber ilkeler yer almaktadır³³. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 20. maddesi uyarınca, devletin geçici veya sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan her çocuğa alternatif bakım sağlamak zorunda olduğu ifade edilmiştir. Bu bakım türlerinden bir tanesini de koruyucu aile bakımı oluşturmaktadır.³⁴ Alternatif bakım türlerinin uygulanması hususunda devletlerin, mevzuat, düzenleme ve politika direktifleri aracılığıyla, yerleştirmelerde, bakım planlarının geliştirilmesi ile gözden geçirilmesinde ve aileye yapılan ziyaretlerde çocukların görüşlerinin alınması ve göz önünde bulundurulması gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca devletler kurum bakımının son çare olduğunu gözden kaçırmamalı, çocukların gereksiz yere alternatif bakıma yerleştirilmemesini sağlamalı ve eğer bu bakım modelinin uygulanması kaçınılmaz ise bu çocuk haklarına saygı duyarak ve onların öncelikli yararına olacak şekilde uygulanmalıdır³⁵. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 12 No'lu "Çocuğun Görüşlerinin Dinlenilmesi Hakkı" başlıklı Genel Yorumu³⁶ ile taraf devletlerin mevzuat, yönetmelik ve politika yönergeleri ile koruyucu aile veya kurum bakımına yerleştirme hususlarında çocuğun görüşlerine başvurulması-

³¹ Hacı Adil Ergin, 'Çocuk Refah Sisteminde Aile Yanında Bakım Modelleri' iç Fikret Yaman ve Cezmi Ervüz (edr), *Çocuk Koruma Sistemleri: Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla* (Nobel Aralık 2022) 240.

³² Çocuk Hakları Komitesi, '21 No'lu Genel Yorum (2017) Sokak Ortamındaki Çocuklar BM Belgesi CRC/C/GC/21', (UNICEF Türkiye, 21 Haziran 2017) <<https://www.unicef.org/turkiye/media/7941/file/%C3%87HDS%20ve%20%C4%B0htiyari%20Protokoller,%20Uslu%20Kurallar%C4%B1%20ile%20%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1%20Komitesi%20Genel%20Yorumlar%C4%B1.pdf>> Erişim Tarihi 5 Eylül 2025 1.

³³ ibid 1.

³⁴ Genel Yorum No 21 (n 31) 30.

³⁵ Genel Yorum No 21 (n 31) 31.

³⁶ Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, 'BM Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorum no. 12: Çocuğun Katılım Hakkı BM Belgesi CRC/C/GC/12' (İnsan Hakları İzleme, 2009) <https://insanhaklariizleme.org/vt/yayin_view.php?editid1=435> Erişim Tarihi 8 Eylül 2025 18.

nın ve bu görüşlerin değerlendirmeye alınmasını sağlanmasının tavsiye edildiği görülmektedir³⁷.

BM A/RES/64/142 sayılı Üçüncü Komite Raporu 64/142 Çocukların Alternatif Bakım Kılavuzunda da koruyucu aile yanına yerleştirme ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. İlgili maddeler uyarınca koruyucu aile yanına yerleştirme yetkisine sahip kurumun; ailenin mali durumu ve diğer özellikleri göz önünde bulundurarak çocuğun bu ailenin yanına yerleştirilmesine tüm ihtiyaçları değerlendiren bir puanlama sistemi oluşturması, bu alanda görev yapan personeli eğitmesi, ailenin çocuğu kabul etmeye hazırlanması sürecinde destek sağlanması ve her aşamada danışmanlık hizmeti sunabilecek birimlerin oluşturulması ile bu birimlerin süreç boyunca ulaşılabilir olmasının sağlanması gerektiği ifade edilmiştir³⁸. Bu yükümlülükler doğrultusunda ulusal mevzuatımızda, koruyucu aile kurumu, temel olarak 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun (SHK) 23. maddesinde düzenlenmiş olup *"Mahkemece korunma kararı alınan korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar Kurumun denetim ve gözetiminde bir 'Koruyucu Aile' tarafından da yerine getirilebilir."* hükmü ile ifade edilmiştir. Koruyucu aile kurumu, mahkemece hakkında korunma kararı alınan korunma ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi amacına hizmet etmektedir. Korunmaya ihtiyacı olan çocuk SHK'da beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu; ÇKK'da ise *Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu*" ifade etmektedir. Bu hükümlerden de anlaşılacağı üzere korunma kararı, kanunun öngördüğü genel ve özel koşulları taşıyan çocukların, yetkili yargı mercilerince devlet tarafından korunma altına alınmasına ilişkin yargı kararını ifade etmektedir^{39,40}. Kural olarak velayet hakkı kapsamında, ana ve babanın çocuğun hem kişiliği hem de malları üzerinde yetki ve yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak bu hakkın kapsamı ve kullanımı ölçülülük ve çocuğun üstün yararı ilkeleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Velayet hakkı sahibi

³⁷ ibid 18.

³⁸ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 'Çocukların Alternatif Bakımına İlişkin Kılavuz BM Belgesi A/RES/64/142' (Elele Federasyonu, 24 Şubat 2010) <https://elelefederasyonu.org.tr/storage/app/media/docs/4_bm_alternatif_bakim.pdf> Erişim Tarihi 6 Eylül 2025.

³⁹ Ali Naim İnan, 'Çocuk Hukuku Bakımından Korunma Kararı, Koruma ve Emniyet Tedbiri Kavramları' (1996) 5(1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1, 2.

⁴⁰ Korunma kararının alınmasını gerektiren koşullar hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. İnan (n 38) 2-4.

kimselerin buna aykırı bir davranışta bulunulması halinde⁴¹ çocuğun bu neticeden zarar görmesi muhtemeldir. Bu nedenle kanun koyucu, çocuğun zarar görmesini önlemek ve korunmasını sağlamak amacıyla hakime çeşitli yetkiler tanımıştır.⁴²

Korunma ihtiyacı olan çocuk veya korunma kararını içermese de çocukların korunmasına ilişkin TMK'nın 346. maddesinde "Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır." hükmü yer almaktadır.⁴³ TMK'nın devamı maddelerinde ise çocuğu koruyucu önlemler olarak, kanun koyucu durumun ağırlığına göre hafif önlemlerden başlayarak daha ağır önlemlere kadar bir koruma sistemi öngörmüştür. Bu bağlamda, koruyucu aile kurumu da bu amacı gerçekleştirmek için hakimın başvurabileceği uygun koruma önlemlerinden bir tanesidir.⁴⁴ Zira burada temel amaç, velayet hakkına sahip olan ana ve babanın cezalandırılması değil, çocuğun en iyi şekilde korunabilmesidir.⁴⁵ Önemle belirtmek gerekir ki, çocuğun aile yanından alınması gerekli araştırmalar neticesinde verilebilecek çocuğun hayatını doğrudan etkileyecek nitelikte ağır bir tedbir kararıdır. Bu nedenle burada tehlikenin başka giderilememesi yani bu hususun gerekliliğinin somut olarak ortaya konması gerekmektedir. Kanun koyucu, çocuğun korunmasını sağlamak amacıyla, velayet hakkına müdahale edebilme ve koruyucu önlemleri uygulayabilme yetkisini yetkili kişi ve kurumlara devretmektedir.⁴⁶ Hâkim, korunmaya ihtiyacı olan çocuk için bir koruyucu ve destekleyici tedbire hükmederken tüm toplum kaynaklarına başvurabilme yetkisine sahiptir, bu hususta kanunda sayılan tedbirler hâkim için bağlayıcı değildir. Hâkim çocuğun yüksek yararının gerektirdiği durumlarda kanunda yer almayan, hakkaniyete uygun bir tedbire de karar verebilecektir.⁴⁷

TMK'nın ilgili maddelerinde öngörülen koruyucu önlemler, çocuğun korunması bakımından temel hukuki çerçeveyi belirlerken; bu önlemlerin hayata geçirilmesi SHK kapsamında yetkili kurumlar tarafından sağlanmaktadır. Nitekim söz konusu Kanun'un 21. maddesinde korunma kararı verilecek kimseler hakkında tespit ve incelemeye yetkili kurumun başlangıçta Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü olduğu ifade edilmiş, 633 sayılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hük-

⁴¹ Başak Baysal, 'Çocuğun Üstün Yararı İlkesi ve Koruyucu Aile Kurumu' (2012) 8(95-96) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi 7, 13.

⁴² Balo (n 21) 87; Köksal ve Kartal (n 2) 19.

⁴³ Kübra Sümeyra Çetin Bobuş, Türk Hukuk Sisteminde Koruyucu Aile Sözleşmesi, (Adalet Yayınevi 2023) 19; Burada kanun koyucunun aile mahkemesi hakimine geniş yetkilere tanıdığı görülmektedir. Ancak bu yetkinin sınırını da çocuğun yüksek yararı ilkesi oluşturmaktadır. Bkz. Karaarslan (n 3) 104.

⁴⁴ Baysal (n 40) 15.

⁴⁵ Sevgi Usta, *Çocuk Hakları ve Velayet*, (1. Baskı, Oniki Levha 2012) 175; Köksal ve Kartal (n 2) 8.

⁴⁶ Özdemir ve Ruhi (n 2) 93; Balo (n 21) 87-88.

⁴⁷ Baysal (n 40) 17; Usta (n 42) 176; Köksal ve Kartal (n 2) 8, 19-20.

münde Kararname'nin⁴⁸ 35. maddesinde “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne ... yapılan atıflar Bakanlığa” hükmü gereği ilgili kurum ifadesinden Bakanlığın anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir.⁴⁹

Korunmaya ihtiyacı olan⁵⁰ çocukların bakımı, devlet tarafından mevzuatta belirtilen koruma önlemleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Türkiye'deki çocuk koruma sisteminde halen uygulanmakta olan bakım ve koruma yöntemleri çocuğun ailesi ve yakınları yanında bakımı ve korunması, kurum bakımı, evlat edindirme ve koruyucu aile yöntemleridir.⁵¹ Türkiye'de bakım türleri incelendiğinde koruyucu aile kurumuna kıyasla kurum bakımının hala büyük oranda tercih edildiği görülmekle kullanımının teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. ⁵²Oysa Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 6. ilkesinde “Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu gelişmesi için sevgi ve anlayışa gereksinimi vardır. ... Ailesiz ve yeterli destekten yoksun çocuklara özel bakım sağlamak, toplum ve kamu makamlarının ödevidir. Çok çocuklu aile çocuklarının korunması amacıyla devletçe ve başka kaynaklardan yardım sağlanır.” hükmü yer almaktadır. Devlet çocuğun korunmasında ilk olarak onu doğal ortamında ailede yetiştirilme imkanlarını araştırmalıdır⁵³. Zira ÇKK'nın 4. maddesinde “Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,”⁵⁴ hükmü yer aldığından ancak ailesinin bulunmadığı veya ailesi ile yaşamasının mümkün olmadığı durumlarda aile dışında korunmasını sağlamalıdır. Çocuğun devlet eliyle korunmasında da aile ortamına benzer nitelikte bir koruma sisteminin tercih edilmesi gerektiği, günümüz şartlarında bu nitelikteki koruma tedbirinin de koruyucu aile kurumuna karşılık geldiği görülmektedir. Koruyucu aile; çocuğun sevgi, ilgi ve hoşgörü

⁴⁸ 06.04.2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanarak Bakanlar Kurulunca 03.06.2011 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kurulması kararlaştırılmıştır.

⁴⁹ T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ‘Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü | Kurum Hakkında’, (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://www.aile.gov.tr/chgm/teskilat-yapisi/kurum-hakkinda/>> Erişim: 2 Eylül 2025.

⁵⁰ 2828 sayılı Sosyal Hizmet Kanunu'nda korunmaya ihtiyacı olan çocuk ibaresi yerine 6972 sayılı Kanun'da korunmaya muhtaç çocuk kavramı kullanıldığından eski metinlerde korunmaya muhtaç çocuk ifadeleri yer almaktadır. 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun'da yer alan korunmaya muhtaç çocuklar tanımı ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramlarının benzer nitelikte olduğu görülmektedir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın Zevkililer, ‘Türk Hukukunda Korunmaya Muhtaç Çocuklar’ (1968) 25(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 173, 178-184.

⁵¹ Ergün Yazıcı, ‘Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar’ (2014) 4(2) Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 247, 250.

⁵² Abdullah Karatay, ‘Türkiye’de Koruyucu Aile: Kökenleri, Gelişimi ve Bugünü’ (2017) (5) 389 Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 389, 392; Baysal (n 40) 7.

⁵³ Balo (n 21)88.

⁵⁴ Usta (n 42) 176.

ile bir aile ortamında büyümesi ve fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel olarak sağlıklı gelişme göstermesi için ortaya çıkmış olan bir tedbirdir⁵⁵. Koruyucu aile kurumu, çocuk hakkında hükmedilen korunma kararı ortadan kalktığında çocuğun ana babasının yanına dönmesini amaçlayan⁵⁶ geçici mahiyette⁵⁷ bir tedbirdir. Koruyucu Aile Kurumunun Tanımı

Koruyucu aile, KAY'nin 4. üncü maddesinin h bendinde yer alan “*Bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usuller çerçevesinde korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan ... aileyi veya kişiyi,* ifade eder.” şeklinde tanımlanmıştır. Koruyucu aile, hakkında korunma kararı verilmiş ve biyolojik ailesinden bakım amacıyla alınmış bir çocuğun bakım ve korumasını gönüllü veya belli bir ücret karşılığı olarak üstlenmiş aileyi ifade etmektedir⁵⁸. Koruyucu aile, koruyucu aileler ile kanunla bu yetkiyi haiz kamusal merciler arasında yapılan bir düzenlemeye dayanan, sistemin merkezinde çocuğun yararı ve ailesiyle olan ilişkinin devamının sağlanması yer alan, denetime tabi olan, velayet hakkından bağımsız, bedelli veya bedelsiz olarak hükmedilebilen geçici bir kurumu ifade etmektedir⁵⁹. Bu kurum, çocuğun yüksek yararı esas alınarak koruyucu aileye sağlanan hizmetlerin yanında, çocuğun gelişiminin uzman kadrolar tarafından izlenmesini ve biyolojik anne-babayla ilişkinin devamını da içermektedir⁶⁰.

Koruyucu aile kurumunun biyolojik aile, koruyucu aile ve çocuk olmak üzere üç temel öznesi bulunmaktadır. Çocuk için hâlihazırda sağlıklı olmayan biyolojik aile ortamının güvenli hale gelmesi ve çocuğun biyolojik ailesine dönmeye engel olan sorunların çözülmesi sürecine kadar çocuğun bakımı koruyucu aile tarafından sağlanmaktadır⁶¹. Biyolojik ailenin çocuk için güvenli hale gelip gelmediğinin anlaşılabilmesi için biyolojik ailenin de takip edilmesi ve yaşam koşulları ile aile ilişkilerinin çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişiminin gerçekleştirilebileceğinin tespit edilmesi gerekmektedir⁶². Bu aşamada da çocuğun daha

⁵⁵ Serdar (n 22) 471.

⁵⁶ Ayşe Nur Kılınç, ‘Türk Hukukunda Koruyucu Aile Sözleşmesi ve Koruyucu Aile ile Çocuk Arasındaki Hukuki İlişkinin Değerlendirilmesi’ (2020) 28(3) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1217, 1239.

⁵⁷ Murat Aydoğdu, *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme* (2. Baskı, Adalet 2010) 14; Dilşah Büşra Kartal, ‘Türk Hukukunda Koruyucu Aile Hizmeti’, Çocuk Hukuku I ve II Sempozyum Tam Metin Kitabı (Oniki Levha 2023) 201.

⁵⁸ Hayrunnisa Altın Şahin, ‘Koruyucu Aile ve Çocuk Arasında Kişisel İlişkinin Kurulması’ (2022) 4(2) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 680, 683-685; Kartal (n 54) 201; Ergin, s. 247; Köksal ve Kartal (n 2) 21.

⁵⁹ Baysal (n 40) 11.

⁶⁰ Karatay (n 49) 396.

⁶¹ Ergin (n 30) 247; Köksal ve Kartal (n 2) 21.

⁶² Ergin (n 30) 256.

kısa sürede biyolojik ailesinin yanına dönebilmesi amacıyla biyolojik ailenin sorunlarını giderici çalışmalar da yapılmalıdır⁶³.

Koruyucu aile kurumunun uygulanmasında temel olarak çocuğun ihtiyaçları esas alındığından, bu ihtiyaç doğrultusunda farklı koruyucu aile modellerinin somut olaya uygulanması mümkündür⁶⁴. Koruyucu aile kurumunun sistemine ilişkin bu modeller, Yönetmelik hükmünde düzenlenmiş ve bunlar; akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli, geçici koruyucu aile modeli, süreli koruyucu aile modeli ve uzmanlaşmış koruyucu aile modelidir. Korunma ihtiyacı bulunan çocuk için koruyucu aile kurumunun uygulanmasına karar verildiğinde, hangi modelin daha uygun olduğunun tespiti çocuğun yüksek yararı ilkesi esas alınarak yapılacak ve nihai olarak bu bakım türüne hükmedilecektir⁶⁵.

B. Koruyucu Aile Kurumunun Gelişimi

Çocukların gelişimi açısından kurum bakımının etkileri tartışılırken,⁶⁶ koruyucu aile kurumu hayatımızda giderek daha fazla yer almaya başlamıştır. Koruyucu aileye yerleştirme ifadesi yasal olarak ilk defa 1926 tarihli (Mülga) Medeni Kanun'un "Himaye tedbirleri" başlıklı 272. maddesi ve "Çocukların yerleştirilmesi" başlıklı 273. maddesi ile yer almış; bu maddelerde, hakkında korunma kararı verilen çocukların mahkeme kararıyla bir kuruma veya koruyucu aile yanına yerleştirilebileceği belirtilmiştir⁶⁷. 1930 tarihli Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 159 ile 161. maddeleri ile de çocukların ailelere bakılmak üzere verilmesi yetkisi belediyelere tanınmıştır⁶⁸. 23 Mayıs 1949 tarihinde ise 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun yürürlüğe girmiş ve bu kanunun yerini 15 Mayıs 1957 tarihli 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun almıştır.

23 Mayıs 1949 tarihli 5387 sayılı Kanun'un 1. maddesinde "*Beden, ruh, ahlâk gelişmeleri tehlikede olup ana ve babasız, ana ve babası belli olmıyan ve Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre haklarında korunma tedbirleri alınmasında zaruret görülen çocukların mahkeme kararıyla ve reşit oluncaya kadar bu kanunla*

⁶³ Üstüner, Erol ve Şimşek (n 1) 139.

⁶⁴ Koruyucu aile hizmeti, bu hizmetin bir aile veya tek bir kişi tarafından veriliyor olması ya da ücret karşılığı veya ücretsiz bir şekilde veriliyor olmasına göre farklı türlere ayrılmaktadır. Elbette bunun ötesinde KAY'nin 4. maddesinde de farklı koruyucu aile türlerine yer verilmektedir. Daha ayrıntılı bilgi için Şahin (n 55) 685.

⁶⁵ Bakım modellerine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ergin (n 30) 248-249; Yazıcı (n 50) 257-258.

⁶⁶ Kurum bakımının çocuklara etkilerine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Sevda Taştekel, 'Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Yöntemleri' (1992) 8(1) *DEÜ İİBF Dergisi*, s. 315-318; Karatay (n 49) 405;

⁶⁷ Recep Doğan, 'Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği' (2013) (2) *Ankara Barosu Dergisi* 147, 149; Karatay (n 49) 408.

⁶⁸ Karatay (n 49) 408.

belli edilen şartlar içinde bakılma ve yetiştirilerek meslek sahibi edilmeleri köy ihtiyar heyetleri, mahallî belediyeler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanır.”, 2. maddesinde “*Mahkemece; çocuğun durumu, hangi şahıs, aile veya müesseseye tevdi edileceği, mevcut emvali varsa kimin tarafından idare edileceği tâyin edilir.*” ve 3. maddesinde “*ikinci madde hükmüne göre mahkemece, bir çocuk köyde bir şahıs, bir aile veya bir müesseseye verilirse, o çocuğun bakımına, korunmasına, iş ve güç sahibi edilmesine, köy muhtar ve ihtiyar heyeti nezaret eder.*” hükümleri yer aldığından burada korunmaya muhtaç çocuğun koruyucu aile bakım modelinden faydalanabilmesi için mahkeme kararına ihtiyaç duyulmaktadır. 5387 sayılı Kanun’un yeterli görülmemesi üzerine 15 Mayıs 1957 tarihli 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun çıkarılmış ve Kanun’un 1. maddesinde korunmaya muhtaç çocuk “*Beden, ruh ve ahlâk gelişmeleri tehlikede olup: ana ve babasız, ana ve babası belli olmıyan, ana ve babası tarafından terk edilen, ana ve babası tarafından ihmal edilip fuhşa, dilenciliğe, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanmaya veya serse-riliğe sürüklenmek tehlikesine mânız bulunan, Çocuklara (Korunmaya muhtaç çocuklar) denir.*” şeklinde tanımlanmıştır. 3. maddesinde ise “*Mahkeme, evrakı gönderilen çocuklardan korunması icabedenlerin durumlarını göz önünde bulundurarak hangi şahıs, aile veya müesseseye tevdi edilmeleri gerektiği hususunda, icabeden tedbir kararını ittihaz eder.*” düzenlemesi ile koruyucu aile bakım tedbirinin uygulanabilmesi için mahkeme kararına ihtiyaç duyulduğu açıkça ifade edilmiştir⁶⁹. 1961 yılına gelindiğinde ise Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile UNICEF arasında imzalanan bir Protokol uyarınca bir program geliştirilmiş ve korunma altındaki çocuklar ile uygun bulunan aileler arasında bir koruyucu ailelik kurumu tesis edilmeye çalışılmıştır⁷⁰.

İncelenen her iki kanun hükmüne de bakıldığında, koruyucu aile kurumunun bir koruma tedbiri olarak değerlendirildiği ve korunmaya muhtaç çocuk bakımından ilgili kurumun işletilebilmesi için bir hakim/mahkeme kararına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır⁷¹. 27 Mayıs 1983 tarihli 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin sosyal hizmetlerin yürütülmesi hususunda tek yetkili kurumun Sosyal Hizmetler

⁶⁹ Koruyucu ailenin hukuki gelişimine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Sevgi Usta Sayita, ‘Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilmesi’ (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 1995) 21; Doğan (n 63) 152-161; Zevkliler (n 47) 172-173.

⁷⁰ Her iki kanunda da koruyucu aile kurumuna ilişkin madde yer almasına karşın bu hükümlerin uygulanmasına ilişkin yönetmelik düzenlemesi uzun yıllar mevzuatımızda yer almamıştır. Bkz. Karatay (n 49) 409.

⁷¹ Sayita (n 67) 21-22; Ergin, s. 247.

⁷² 1962 yılında ise II. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı düzenlenmiş olup burada koruyucu aile kurumu da ayrıntılı olarak incelenmiş ve bu konuya dair önemli tespitlerde bulunulmuştur. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Karatay (n 49) 407.

⁷³ Doğan (n 63) 156

Çocuk Esirgeme Kurumu olduğu ifade edilmiştir⁷⁴. Ancak ilgili hüküm 1 Temmuz 2005 tarihli ve 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 27. maddesiyle kaldırılmış, 2011 yılında 633 sayılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname⁷⁵ ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulmasıyla birlikte Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun görevleri, sorumlulukları ve yetkileri Bakanlığa devredilmiştir⁷⁶. Buna ek olarak, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 69. maddesinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri düzenlenmiş olup görev ve yetkilerinden bir tanesini de 1 bendinde düzenlenen *evlat edindirme ve koruyucu aile hizmetlerini koordine etmek* oluşturmaktadır. Meydana gelen bu değişiklikler ile birlikte Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 23 üncü maddesinde de korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesinin kurumun denetim ve gözetiminde bir koruyucu aile tarafından da yerine getirilebileceği ifade edilmektedir. Ancak bahsi geçen hüküm ile koruyucu ailenin hukuki niteliğinin tespiti mümkün değildir. Kanun koyucu bu hüküm ile birlikte korunma ihtiyacı içindeki çocuğun koruyucu aile yanında bakımı ve yetiştirilmesi hususunda denetim ve gözetim yetkisinin kuruma ait olduğunu ifade etmektedir.

TMK'nın 347. Maddesinde korunmaya ihtiyacı olan bir çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilebilmesi için bir hâkim kararının gerektiğini açıkça belirtmiştir. Koruyucu aile kurumuna ilişkin düzenlemeler sadece Türk Medeni Kanunu ve Sosyal Hizmet Kanunu ile sınırlı kalmamış, 5395 sayılı ÇKK'da da buna ilişkin düzenlemeler olduğundan bahsetmek mümkündür. ÇKK'nın 5. maddesi ile koruyucu aile kurumunun koruyucu ve destekleyici tedbirler başlığı altında düzenlenen bir bakım tedbiri kararı olduğu kabul edilmektedir. Bu kararın alınmasına ilişkin olarak Kanun'un 7. maddesinde "Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir." düzenlemesini içerdiğinden, koruyucu aile tedbirinin hâkim kararı ile hükmedildiği kabul edilmektedir⁷⁷.

Koruyucu aile kurumuna ilişkin sisteminin kurulması, işleyişi, tarafların hak ve yükümlülükleri, hizmetin sonlandırılması, koruyucu aile statüsünün iptal edil-

⁷⁴ Doğan (n 63) 157-158.

⁷⁵ 06.04.2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanarak Bakanlar Kurulunca 03.06.2011 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kurulması kararlaştırılmıştır.

⁷⁶ T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 'Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü | Kurum Hakkında', (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://www.aile.gov.tr/chgm/teskilat-yapisi/kurum-hakkinda/>> Erişim: 2 Eylül 2025.

⁷⁷ Doğan (n 63) 160.

mesi, koruyucu ailelere yapılacak ödemeler ve diğer hususların KAY ile ayrıntılı olarak düzenlendiği görülmektedir KAY'ın 3. maddesinde bu yönetmeliğin SHK'nın 22 nci ve 23 üncü maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentleri, 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç), (d) ve (ı) bentleri, 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile 28 inci ve geçici 6 ncı maddelerine dayanılarak hazırlanmış ifade edilmiştir. Anılı Yönetmelik'in 4. maddesinin h bendinde koruyucu aile sözleşmesi tanımlanmış, 5. maddesinde ise koruyucu aile hizmeti sürecinin Genel Müdürlüğün koordinasyonunda yürütüleceği ifade edilmiştir.

C. Koruyucu Aile Kurumunun Hukuki Niteliği

Mevzuattaki düzenlemeler dikkate alındığında koruyucu aile kurumunun İl Müdürlüğü ile koruyucu aile arasında imzalanacak bir sözleşme ile kurulacağı ifade edilmiş ise de doktrinde koruyucu aile kurumunun hukuki mahiyetine ilişkin farklı görüşlerin olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilki, Doğan'a⁷⁸ göre, korunmaya muhtaç çocuklar için devlet koruması altında olan bir çocuğun bakım ve yetiştirilmesinin koruyucu aile adı verilen kişi veya aile tarafından yerine getirilmesi, kamu hizmeti olarak değerlendirilmeli mi yoksa özel hukuk sözleşmesi olarak mı kabul edilmeli sorusu önemlidir; nitekim bahsi geçen sözleşme bir özel hukuk sözleşmesi olarak kabul edilirse, yönetmelikte taraflar arasında eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edecek şekilde idareye verilen yetkiler bulunmaktadır. Sayıta'ya⁷⁹ göre, yerleştirme sözleşmesi, "çocuğun yüksek yararı" ilkesi esas alındığı için vekalet unsurları taşıyan bir isimli aile hukuku sözleşmesi olduğu kabul edilmektedir. Koruyucu aile sözleşmesinin mahalli mülki amir onaylı bir belge olduğundan bahisle idari nitelik kazanmış olduğu görülmekle yine de kurum ile çocuk arasında bir alt-üst ilişkisi kurulmadığından idari sözleşme olmasının işin niteliğine uygun olmadığı ifade edilmiştir. Kurtuluş Akbulut⁸⁰'a göre, koruyucu aile kurumunda çocuğun refahına ilişkin hizmetlerin kamu hizmeti niteliğinde olması ve koruyucu aile olmak isteyen kimselerin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen sözleşme metnini imzaladığı, sözleşme hükümlerini değiştirme bakımından herhangi bir yetkiye sahip olmadığı görüldüğünden koruyucu aile sözleşmesinin bünyesinde yönetsel sözleşmenin unsurlarını barındıran ve sonuçlarını özel hukuk alanında doğuran, *sui generis* bir sözleşme olduğunun kabulü gerekmektedir. Kılınç'a⁸¹ göre de koruyucu aile sözleşmesinin vekalet unsurları ağır basan *sui generis* bir aile hukuku sözleşmesi

⁷⁸ Doğan (n 63) 164.

⁷⁹ Sayıta (n 67) s.93-94.

⁸⁰ Seda Kurtuluş Akbulut, 'Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Kurumu' (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2011) 105.

⁸¹ Kılınç (n 55) 1234.

olarak kabul edilebileceği ifade edilmiştir. Çetin Bobuş⁸²'a göre de koruyucu aile sözleşmesi çocuğun yüksek yararının korunmasını amaçladığından idari sözleşmenin unsurlarını içerisinde barındırır da bu sözleşmenin özel hukuk alanında sonuç doğuran kendine özgü bir aile hukuku sözleşmesi olduğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

İl müdürlükleri ile koruyucu aile arasında imzalanan ve koruyucu ailenin yükümlülüklerini kapsayan koruyucu aile sözleşmesinde çocuğun sözleşmenin tarafı olmadığı görülmektedir. Bu durum dikkate alındığında, doktrinde sözleşmenin Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 129. madde kapsamında üçüncü kişi yararına bir sözleşme olup olmadığı tartışılmaktadır. TBK'nın 129. maddesinde üçüncü kişi yararına sözleşme, kendi adına sözleşme yapan kişinin, sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebileceği, üçüncü kişi veya üçüncü kişiye halef olanlar da, tarafların amacına veya örf ve âdete uygun düştüğü takdirde edimin ifasını isteyebilirler. Bu durumda, üçüncü kişi veya ona halef olanlar bu hakkı kullanmak istediklerini borçluya bildirdikten sonra, alacaklı borçluyu ibra edemeyeceği gibi, borcun nitelik ve kapsamını da değiştiremeyeceği şeklinde tanımlanmıştır. Koruyucu aile sözleşmesinde borçlu konumunda *koruyucu aile*, alacaklı konumunda *Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına* karşı sözleşmeden doğan asli edim yükümlülüğünü *korunma ihtiyacı olan çocuğa* (üçüncü kişiye) ifa edeceğini taahhüt etmektedir. Hatta korunma ihtiyacı olan çocuğun doğrudan doğruya alacak hakkı bulunduğu kabul edilmesi gerektiği, bu özelliği göz önüne alındığında sözleşmenin aslında tam üçüncü kişi yararına bir sözleşme niteliği taşıdığı sonucuna ulaşılmaktadır⁸³.

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 27. maddesinin 3. ve 4. Bentlerinde taraf devletlerin, ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde, ana babaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygulayacağı ifade edilmiştir. İlgili hükümler uyarınca taraf devletlerin olanakları ölçüsünde ana babaya veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere maddi yardım ve destek programı uygulayabileceği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda, ulusal mevzuatımızda da koruyucu ailenin, imzaladığı sözleşme çerçevesinde ödeme karşılığı veya karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstleneceği açıkça belirtilmiştir.

KAY'ın 4. maddesinin b bendinde aylık bakım ödemesi, koruyucu aile hizmeti verildiği müddetçe koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalara, çocukların kişisel gelişimleri için gerekli olan harçlıklarına karşılık olmak üzere talepte bulunan koruyucu ailelere ödenen

⁸² Çetin Bobuş (n 43) 49.

⁸³ Kılınç (n 55) 1234-1235; Çetin Bobuş (n 43) 50.

miktari, ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Aynı Yönetmelik'in 24. maddesi ve devamı maddelerinde koruyucu ailelere yapılacak ödemeler detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Mevzuatta bu düzenlemelere yer verilmesi koruyucu aile sözleşmesinin ivazlı bir sözleşme olup olmadığı hususunda değerlendirme yapılmasını gerekli kılmaktadır. Aslında koruyucu aile, *korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen (j), (k), (s) bentlerinde tanımlanan eğitimlerden en az birini almış ve (a), (e), (r), (ş) bentlerinde tanımlanan modeller kapsamındaki aileyi veya kişiyi*, şeklinde tanımlanmıştır. Burada görüleceği üzere koruyucu aile kendisine sözleşme ile yüklenen yükümlülükleri bir ivaz karşılığında yerine getirmemektedir. Anılan Yönetmelik'te bir ücret ödemesinden bahsedilmiş ise de doktrinde de ifade edildiği üzere, bu talep edilebilen ücret gerçekleştirilen edimin gerçek bir karşılığı sayılmamaktadır. Ayrıca çocuğa ilişkin bakım yükümlülüğünün kaynağını velayet hakkı oluşturmaktadır, koruyucu ailenin de velayet hakkını haiz olmadığı bilindiğinden burada çocuğun bakım masraflarının devlet tarafından karşılanması söz konusudur.⁸⁴ Burada söz konusu olan, gönüllülük esasına dayalı ve çocuğun menfaatine yönelik bir edimdir; dolayısıyla gerçekleştirilen bu hizmetin para ile ölçülebilmesi mümkün değildir⁸⁵

Koruyucu aile kurumunun giderek yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla belirlenen ücretin daha yüksek belirlenmesinin koruyucu aile bakımının gerektiği şekilde yapılmasına sebebiyet vereceğini ileri süren görüşler de mevcuttur. Ancak, bu miktar asıl amacın para olmasını engelleyecek şekilde belirlenmelidir. Bu noktada, çocukların gerekli şekilde bakımının sağlanabileceği miktar ile nihai amacın paraya indirgenmemesi arasında bir denge sisteminin kurulması gerektiği ifade edilmiştir⁸⁶. Ayrıca, başlangıçta ödeme karşılığı yapılmamış bir sözleşme kapsamında olan koruyucu ailelerin, çocuğun masraflarının artması nedeniyle, ücret talep etmelerine de herhangi bir engel bulunmamaktadır⁸⁷.

III. ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARI İLKESİ VE KORUYUCU AİLE KURUMU

A. Genel Olarak

Koruyucu aile kurumu, temel olarak, çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal olarak sağlıklı bir şekilde büyümesini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Tüm bunların yanı sıra koruyucu aile bakımı ile çocukların güven ve süreklilik

⁸⁴ Baysal (n 40) 24; Köksal ve Kartal (n 2) 21.

⁸⁵ Kılınç (n 55) 1235-1236; Usta Sayita (n 67) 95; Serdar (n 22) 501.

⁸⁶ Serdar (n 22) 501.

⁸⁷ Usta Sayita (n 67) 107.

duygusuna herhangi bir zarar vermemek de amaçlanmaktadır⁸⁸. Koruyucu aile kurumu; çocuğun yüksek yararı, fiziksel ve ruhsal gelişimi açısından gerekliliği akademik çalışmalarla da desteklenmiş bir hizmet modelidir⁸⁹.

B. Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi Kapsamında Koruyucu Aile Yönetmeliği

KAY ile çocuğun yüksek yararını gerçekleştirmek üzere konulan her bir maddenin önemi büyüktür; ancak bazı maddelerin özellikle çocuğun yüksek yararının sağlanması, koruyucu ailelerin sorumlulukları ve hizmetin etkin yürütülmesi bağlamında daha ayrıntılı incelenmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

KAY'ın 6. maddesi ile haklarında korunma kararı alınmış çocuklar ile ailelerin birbirleri ile eşleştirilmeleri hususunda bir değerlendirme raporu hazırlanması gerektiği, koruyucu aile adayı için bir sosyal inceleme raporu düzenlendiği, aile ve çocuğun özellikleri karşılaştırıldıktan sonra bir eşleştirme önerisi yapıldığı ve bu eşleştirme önerisinin de yazılı olarak komisyona sunulduğu ifade edilmiştir. Yönetmelik'in 8. maddesinin ilgili bendinde koruyucu aile olmak isteyen kimselerin bahsedilen suçlardan mahkûm olmadığına ilişkin bilgi ve belge talep edilirken çocuğun üstün yararından hareketle ifadesine yer verildiği görülmektedir. Başvurusu kabul edilen koruyucu aileler hakkında *kişilik özellikleri, evlilik ve sosyal ilişkileri, tek başına yaşayıp yaşamadığı, yaşantısının genel kabul görmüş toplum kural ve değerlerine uygun olup olmadığı, çocuk yetiştirme konusundaki yeterliliği, yaşları, diğer aile üyelerinin bu konudaki düşünceleri, iş ve ekonomik koşulları gibi çocuk ile koruyucu aile ilişkileri açısından önem taşıyan temel mesleki değerlendirme hususları dikkate alınarak sosyal inceleme yapılacağı* ve yapılan inceleme neticesinde hangi hizmet modelinin uygun olacağı belirlenerek ilgili dosya komisyona sunulmaktadır. 10. maddede ise Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen konularda ve içerikte bir eğitimin koruyucu aile olmak isteyen kişilere verileceği ifade edilmiştir. İlgili eğitimler ayrıntısı ile incelendiğinde her bir koruyucu aile modeline uygun şekilde ayrı bir eğitimin verildiği görülmektedir⁹⁰.

Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun yerleştirilmesini düzenleyen 14. maddede düzenlenen hakkında tedbir kararı alınıp da kuruma yerleştirilen çocukların hâkim kararı olmaksızın bir sözleşme ile koruyucu aile yanına yerleştirilmesinin ÇKK'nun bakım tedbirini düzenleyen 5. maddesi ile çeliştiği, koruyucu aile kararının da ancak hakim tarafından verilebileceği bu nedenle ilgili düzenlemenin fonksiyon gaspı niteliğinde olduğu savunulmaktadır⁹¹.

⁸⁸ Kurtuluş Akbulut (n 78) 100.

⁸⁹ Leman Erdal, 'Türkiye'de sosyal politika ve koruyucu aile hizmet modeli' (2014) 2014(2) *Sosyo-Ekonomi*, 180; Zeynep Tezel, Barış Demirel ve Zuhal Şahin Kaya, 'Ailelerin Koruyucu Aile Olmaya Karar Vermelerinde Etkili olan Etmenler ile Koruyucu Aile Olmanın Anlam ve Önemi' (2018) 19(43) 15.

⁹⁰ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 'Koruyucu Aile Hizmeti', (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/koruyucu-aile-hizmeti/>> Erişim: 1 Eylül 2025.

⁹¹ Doğan (n 63) 167.

Koruyucu ailenin görev ve yükümlülüklerini düzenleyen yönetmeliğin 15. maddesinde ise çocuğun bakımı ve korunması hususunda koruyucu ailenin sorumlu olduğu ifade edilmiştir. TMK'da çocuğun genel, mesleki ve dini eğitimi hususundaki kararları almakla yetkili kılınan kişi/kişilerin velayet hakkı sahibi ana ve baba olduğu bilindiğinden velayet hakkının kaldırılmadığı durumlarda ana ve babanın çocuk hakkında aldığı kararların koruyucu aile tarafından uygulanması gerektiği, ancak velayet hakkının kaldırıldığı durumlarda ise sosyal çalışma görevlisi ile istişare edilerek bir karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁹².

İzleme esaslarını düzenleyen 16. maddede koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuğun, sosyal çalışma görevlisi tarafından ilk yıl en az her ay bir defa olmak üzere düzenli olarak izleneceği, daha uygun hizmet modeline karar verilmesi amacıyla genel bir durum değerlendirmesi yapılacağı, çocuğun koruyucu aile yanında kalmasının uygun görülmesi durumunda ikinci yıldan itibaren izlemeler yılda en az dört defadan az olmamak üzere düzenli olarak yapılacağı, ifade edilmiştir. Ayrıca çocuğun öz ailesinin de izlendiği ve bu sürece ilişkin de ayrıntılı bir rapor tutulduğu görülmektedir. Zira koruyucu aile kurumunun nihai amacı, çocuğun gerekli koşullar oluştuğunda öz ailesinin yanına dönmesini sağlamaktır.

Yönetmelik'in 17. maddesinde koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun dosya bilgileri ve hakkında yapılan sosyal inceleme raporu doğrultusunda öz ailesine izinli verilebileceği düzenlenmektedir. Nitekim kişisel ilişki kurma hakkı, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 9. maddesinde ve Anayasa'nın ilgili maddesinde düzenlenmiş soybağı kurulmamış kişiler ile kişisel ilişki kurulması bakımından çocuğun kendisine bırakıldığı koruyucu ailenin bu duruma rıza göstermesi gerekliliği aranmaktadır.⁹³ İlgili hükümlerde de çocuğun menfaatinin esas alınması gerektiği çok açık bir şekilde ifade edilmiştir. 20. madde ile çocuğun yüksek yararına aykırı olacak düzenlemelerin meydana gelmesi halinde koruyucu aile hizmetinin sona erdirileceği ifade edilmiştir.

C. Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi Kapsamında Koruyucu Aile Kurumunun Değerlendirilmesi

1. Olumlu Yönleri

Koruyucu aile, çocuğun aile ortamında büyümesi, fiziksel, sosyal ve zihinsel olarak da sağlıklı gelişmesi amacıyla ortaya çıkmış bir kurum olsa da⁹⁴ uygulamada korunma ihtiyacı olan her bir çocuk için koruyucu aile kurumunun işletilebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle öncelikle uzmanlar tarafından korunma ihtiyacı içerisindeki çocuk hakkında bir inceleme yapılması, yapılan inceleme neticesinde

⁹² Kılınç (n 55) 1238.

⁹³ Kılınç (n 55) 1240.

⁹⁴ Şahin (n 56) 686.

çocuğun özellikleri ve gerçek ihtiyaçları gerektiriyor ise çocuk hakkında koruyucu aile hizmetinin uygulanmasına karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁹⁵.

Belirli sebeplerle korunma altına alınmış bir çocuk için iyi bir şekilde kurulmuş ve denetim mekanizmalarının işlediği bir sistem içerisinde koruyucu aile kurumunun yararlı olduğunu söylemek mümkündür⁹⁶. Zira çocukların psiko-sosyal gelişimlerini tamamlayarak toplum içerisinde sağlıklı bir birey olarak varlık gösterebilmeleri adına, kendilerini ait hissedebilecekleri, sevgi, saygı, kabul görme gibi değerleri kavrayabilecekleri bir aile ortamında yetişmeleri büyük önem arz etmektedir⁹⁷. Nitekim koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk o ailenin bir parçası haline gelmekte ve taraflar arasında bir aile bağı oluşmaktadır.⁹⁸

Koruyucu aile hizmeti, çeşitli nedenlerle biyolojik ailesinin yanında bakımları bir süre için sağlanamayan çocukların uygun olduğuna kanaat getirildiği takdirde yararlanabildiği bir hizmet modelidir.⁹⁹ Çocuğun korunma ihtiyacının geçici olduğu ve biyolojik ailesine geri dönme ihtimalinin bulunduğu durumlarda koruyucu aile hizmet modeli, çocuğun biyolojik ailesine geri dönme durumu söz konusu değilse evlat edinme yoluna başvurulduğu görülmektedir.¹⁰⁰

Bu bağlamda çocuğun bu bakım modeline uygun olup olmadığının sosyal çalışmacı tarafından belirlenmektedir.¹⁰¹ Bakanlık tarafından yetkilendirilen uzman personel, koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun ihmal ve istismara maruz kalmasını önlemek amacıyla çocuğu, koruyucu aileyi ve biyolojik aileyi ilk bir yıl içerisinde her ay, ikinci yıldan itibaren ise 3 ayda bir ziyaretler yapılarak izlemektedir¹⁰². Yapılan bu izlemelerde çocukların psiko-sosyal gelişimleri ve eğitim durumları hakkında bilgi edinilmekte ve durumları değerlendirilmektedir.¹⁰³

Koruyucu aile bakım modelinin kurum bakımına kıyasla çocuğun davranışları üzerinde daha pozitif bir etki sağladığı görülmektedir. Koruyucu aile kurumunun korunma ihtiyacı olan çocukların yanı sıra, çocuğun biyolojik ailesine ve koruyucu aileye hatta koruyucu aile hizmetinin hususunda görevli olan kuruma da katkı sağladığı bilinmektedir. Nitekim biyolojik aile de süreç içerisinde sosyal çalışma görevlileri tarafından takip edilmekte ve sorunların çözülmesine ilişkin profesyonel bir destek sağlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca sorunun nihai anlam-

⁹⁵ Serdar (n 22) 471.

⁹⁶ Kurtuluş Akbulut (n 78) 109.

⁹⁷ Tezel, Demirel ve Kaya (n 86) 28; Şahin (n 56) 685-686; Koruyucu Aile Hizmeti (n 87).

⁹⁸ Kartal (n 55) 215.

⁹⁹ Koruyucu Aile Hizmeti (n 87).

¹⁰⁰ Hasan Şenocak, 'Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri' Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (2006) 51, 177, 192.

¹⁰¹ Yazıcı (n 50) 258.

¹⁰² Erdal (n 86) 187.

¹⁰³ Koruyucu Aile Hizmeti (n 87).

da çözüme kavuşturulmasına kadar çocuk her ne kadar koruyucu aile hizmet modeli ile bir başka ailenin yanına verilse de çocuk ile biyolojik ailenin ilişkisinin devamı sağlanmaya çalışılmaktadır. Koruyucu aile bakımından da korunma ihtiyacı içerisindeki bir çocuğun korunabilmesi ve çocuk sevgisinin yaşanması bakımından faydalı olduğu görülmektedir.¹⁰⁴¹⁰⁵ Bu etkinin yanında koruyucu aile kurumunun, kuruluş bakımına kıyasla daha ekonomik bir bakım modeli olduğunun kabulü gerekmektedir¹⁰⁶.

Türkiye tarafından Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 44. maddesi uyarınca hazırlanan Birleştirilmiş 4. ve 5. Periyodik Ülke Raporu, Çocuk Hakları Komitesine 29 Mart 2019 tarihinde iletilmiş olup öncelikle aile ortamından yoksun çocukların haklarının taraf olunan uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat gereğince teminat altına alındığı, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik temel hizmet politikasının ise, çocukların kuruluş bakımına alınmadan önce aile odaklı hizmet modellerinden yararlandırılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ailelerin ekonomik nedenlerle çocuklarının bakımını üstlenememeleri ve bu nedenle alternatif bakım modellerine başvurmaları durumunda çocukların korunma altına alınmaksızın ekonomik destek sağlanarak aile yanında kalmalarının sürdürülmesi sağlanmaya çalışılmaktadır¹⁰⁷. Alternatif bakım hizmetleri ile ilgili diğer hedeflerin ise kuruluş bakımında bulunan çocukların ailesi yanına döndürülmesi, biyolojik ailesi yanına dönüşü mümkün olmayan çocukların ise koruyucu aile hizmetinden faydalandırıldığı ifade edilmiştir¹⁰⁸. 2025 yılı itibariyle yayınlanan resmi istatistiklere göre; koruyucu aile yanındaki çocuk sayısı 10690, mevcut koruyucu aile sayısı 8952, toplantı sayısı 1371, başvuru sayısı 1226, koruyucu aile sayısı 864, koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk sayısı 1639 olarak ifade edilmiştir¹⁰⁹.

Birleştirilmiş 4. ve 5. Periyodik Ülke Raporu'nun 25. maddesi ile yerleştirmenin periyodik takibinin yapıldığı, kurum bakımı, koruyucu aile, sosyal ekonomik destek ile aile yanında kalan çocuklar ve evlat edindirme hizmetlerinden yararlanan çocukların durumlarının mevzuat hükümlerinde belirtildiği şekilde

¹⁰⁴ Hatta Anayasa Mahkemesi "aile" kavramının karşılığının TMK ile sınırlı olmadığını vurgulamakta ve bazı kararlarında çocuk ile aile arasında aile bağlarının oluşabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Anayasa Mahkemesi, E. 2015/7216, 27.03.2019; Anayasa Mahkemesi, E. 2015/11579, 18.04.2019.

¹⁰⁵ Tezel, Demirel ve Kaya (n 86) 28.

¹⁰⁶ Ergin (n 30) 259.

¹⁰⁷ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının geçmiş politikalarına ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Erdal (n 86) 182-187.

¹⁰⁸ T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti, 'BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 44. Maddesi Uyarınca Hazırlanan Birleştirilmiş Dördüncü ve Beşinci Periyodik Ülke Raporu' (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://www.aile.gov.tr/media/45125/birlestirilmis-4-ve-5-periyodik-rapor-17-094-kelime-2.pdf>> Erişim: 1 Eylül 2025 16.

¹⁰⁹ T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 'İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri', (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://aile.gov.tr/koruyucu-aile/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri/>> Erişim: 3 Eylül 2025.

takibinin sağlandığı, korunma ve tedbir kararı sona eren çocuklar hakkında dahi bu kişilerin izlenmesi, desteklenmesi ve rehberlik yapılması amacıyla 2016/01 sayılı genelge doğrultusunda her ilde İl Müdürlükleri bünyesinde “Bakım Sonrası Rehberlik İzleme ve Değerlendirme Komisyonu” oluşturulduğu, tedbir kararı sona eren kimselerin onay vermesi halinde en son yararlandığı sosyal hizmet modelini sunan birim tarafından görevlendirilen bir meslek elamanı tarafından belirli aralıklarla yıl içerisinde izleme ve rehberlik faaliyetinin devam ettiği görülmektedir. Ayrıca alternatif bakım altındaki çocukların etkili olarak takibine yönelik bir online sistem geliştirilmesine yönelik çalışmaların sürdüğü, oluşturulan Aile Bilgi Sistemi ile koruma altındaki çocuğa ilişkin başvuru tarihi, başvuru nedeni, uygulanacak bakım modelinin kararlaştırıldığı tarih, tedbir kararları ve öğrenim durumu gibi bilgilere bu sayede kolaylıkla ulaşılabildiği ifade edilmiştir¹¹⁰.

2. Olumsuz Yönleri

Koruyucu aile kurumu her ne kadar çocuğun yüksek yararının korunması ilkesi doğrultusunda oluşturulduğu ifade edilebilecek bir kurum olsa da, uygulamada bu ilkenin tam olarak gözetilmesini engelleyebilecek eksiklikler barındırdığı bazı yazarlar tarafından ifade edilmektedir¹¹¹. Özellikle koruyucu aile kurumunun işleyişine ilişkin ayrıntılı düzenlemenin evlat edinme kurumunda olduğu gibi TMK ile değil de yönetmelik ile belirlenmesinin de uygulamada birtakım karışıklıklara sebebiyet verdiği doktrinde bazı yazarlar tarafından eleştirilmiştir¹¹². Ayrıca korunma ihtiyacı içerisindeki çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesinde İl Müdürlüklerinin ilgili birimlerinin yetkili olması da doktrindeki diğer bir tartışma konusudur. Nitekim bazı yazarlarca korunma ihtiyacı içerisindeki çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesinde tüm sürecin hâkimin kontrolünde olması gerektiği savunulmaktadır¹¹³¹¹⁴.

Koruyucu ailelerin, eğitimi ve yetiştirilmesi amacıyla aldıkları çocuğa yeterli özeni göstermediği durumların meydana gelmesinin mümkün olabileceği, ayrıca, ailelerin sırf para kazanmak gayesi ile de koruyucu aile olma isteminde bulunmakta ve çocuğun masraflarının karşılanması amacıyla verilen paranın farklı bir amaçla kullanılması ihtimaline cevaz verebileceği ileri sürülmüştür¹¹⁵. Bunun yanında koruyucu ailelerin seçiminde çocuğun özellikleri ile ailenin özelliklerinin uyuşmadığı, çocukla aile arasındaki ilişkilerin sürekli olarak denetlenip bu doğrultuda bir yönlendirme yapılmaması koruyucu aile ile çocuk arasında bir çatışmanın doğmasına sebebiyet verebileceği, koruyucu aile kurumunun oluşması

¹¹⁰ Periyodik Ülke Raporu (n 105) 16-17.

¹¹¹ Doğan (n 63) 52; Çetin Bobuş (n 43) 51-52.

¹¹² Doğan (n 63) 52; Çetin Bobuş (n 43) 51-52.

¹¹³ Doğan (n 63) 52.

¹¹⁴ Çetin Bobuş (n 43) 51-52.

¹¹⁵ Kurtuluş Akbulut (n 78) 110.

ile velayet hakkı ortadan kalkmayacağından koruyucu ailenin biyolojik ana ve baba ile veya çocuğu evlat edinmek isteyen diğer kişilerle arasında bir çatışma söz konusu olabileceği öne sürülmüştür¹¹⁶. Özellikle bu hususta koruyucu ailenin velayet hakkı sahibi anne baba ile yaşadığı çatışmalar önem arz etmektedir. Zira burada çocuk üzerinde hak ve yetkilere sahip olan anne baba ile çocuğun korunması amacıyla yanına verildiği bir koruyucu ailenin menfaatlerinin çatışması söz konusudur. Hukuk sistemimizde buna ilişkin bir düzenleme yer almadığından hakimın çocuğun yüksek yararı göz önüne alınarak bir karar vermesi gerekmektedir.¹¹⁷

Koruyucu aile ile çocuğun birbiri ile uyumlanması da farklı sorunların oluşmasına sebebiyet verebilecektir. Nitekim çocuk ile koruyucu aile arasında zamanla güçlü bir duygusal bağın oluşması, ilişkinin doğal bir sonucudur.¹¹⁸ Nitekim sosyal hizmetler alanında yapılan araştırmalarda koruyucu ailelerin çocuğun kendilerinden ayrılması, başka bir hizmet modelinden yararlandırılması veya biyolojik ailesine geri dönmesine ilişkin endişelerinin bulunduğu tespit edilmiştir.¹¹⁹ Bu tür endişeler, koruyucu aile kurumunun hukuk sistemimizdeki yerinin henüz tam manasıyla anlaşılamadığı göstermektedir. Zira koruyucu aile ilişkisinin geçici bir ilişki olduğu bildirildiğinden aslında koruyucu ailenin bu hususu göz ardı etmemesi gerekmektedir.¹²⁰

D. Uygulamada Yaşanması Muhtemel Sıkıntılar ve Çözüm Önerileri

Koruyucu aile kurumu, uygulamada çocuğun anne ve babasının yanında kalması onun gelişimini olumsuz etkilediği durumlarda bir koruma önlemi olarak ya da kuruluş bakımından bulunan çocuğun aile ortamında gelişimini sağlaması amacıyla önem arz etmektedir.¹²¹ Koruyucu aile kurumunun fiilen evlat edinmenin bir ön koşulu olarak değerlendirilmesinin uygulamada sıklıkla karıştırıldığı, koruyucu aile kurumuna ilişkin bilinirliğin istenilen düzeyde olmamasının da bu hususu desteklediği görülmektedir.¹²² Ayrıca koruyucu aile kurumunun işlevinin tam olarak anlaşılamadığı ifade edilmiştir.¹²³

Özellikle evlat edinmeye ilişkin TMK'nın "Küçüklerin evlat edinilmesi" başlıklı 305. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... evlat edinilmesi, evlat

¹¹⁶ Kurtuluş Akbulut (n 43) 110.

¹¹⁷ Baysal (n 40) 23.

¹¹⁸ Baysal (n 40) 21.

¹¹⁹ Tezel, Demirel ve Kaya (n 86) 29.

¹²⁰ Kurtuluş Akbulut (n 78) 110.

¹²¹ Baysal (40) 10.

¹²² Bedia YILDIRIM, 'İnsanlar Neden Koruyucu Aile Oluyor? Algılanan Avantajları ve Dezavantajları İle Koruyucu Aile Olmak', (2025) 2 Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 589, 607.

¹²³ Ercüment Erbay ve Nurullah Çalış, 'Türkiye'de koruyucu aile hizmetlerine yönelik uzman görüşleri' (2021) 20(40) *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 439, 450.

edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır.” ve Evlat Edinme Tüzüğü’nün 11. maddesinin birinci bendinde “*Geçici bakım sözleşmesinin imzalanmasından sonra, ... en az 1 yıl süreyle bakım ve eğitimi için uygun görülen kişi veya eşlerin yanına yerleştirilir”* düzenlemeleri ile her iki kurumun birbirine yaklaştığı yönündeki değerlendirmelere neden olmaktadır.¹²⁴ Bu düzenlemelere istinaden, çocuğa koruyucu aile sıfatı ile bakan ailelerin evlat edinme talebi ile mahkemeye başvurmaları halinde koruyucu aile statüsünde geçen sürenin evlat edinme için gerekli süreden sayılıp sayılmayacağı tartışma konusu olmuştur. Nitekim Yargıtay¹²⁵ vermiş olduğu bir kararında küçüğün evlat edinilebilmesi için bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlı olduğu, davacıların ise koruyucu aile sıfatı ile çocuğa ücret karşılığında bakmış olduklarının görüldüğünden bir yıllık süre şartının sağlanmadığı bu sebeple evlat edinmeye hükmedilemeyeceğini ifade etmiştir. Bu karar, öğretide bazı yazarlarca eleştirilmiş; başlangıçta evlat edinme amacı bulunmasa da zamanla çocuk ile koruyucu aile arasında duygusal bir bağ oluşacağı gerekçesiyle, koruyucu aile yanında geçen sürenin evlat edinme için öngörülen süre kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.¹²⁶ Ancak aynı dairenin farklı bir tarihte vermiş olduğu bir diğer kararda¹²⁷ koruyucu aile sözleşmesi kapsamında yanına alınan bir çocuğun evlat edinilmesi istemiyle açılan davada, ilk derece mahkemesince davanın kabulüne karar verildiği, bu kararın evlat edinme şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle istinaf edildiği, mahkemece çocuğun yüksek yararı ilkesi dikkate alınarak kararın onandığı anlaşılmaktadır.

Evlat edinme ve koruyucu aile kurumunun uygulamada sıklıkla karıştırıldığı ve birbirinin yerine kullanıldığı görüldüğünden temel farklılıklarına değinilmesi gerekmektedir. Kural olarak evlat edinme bakacak kimsesi olmayan veya ailesi bulunsa bile sağlıklı bir şekilde o ortamda yetiştirilmesi mümkün olmayan çocuklar ile evlat edinen arasında yapay bir soybağı kurulmasına sebebiyet veren koşulları, sonuçları ve sona ermesi TMK’da ayrıntılı olarak düzenlenmiş hâkimin izni ile başvurulabilen hukuki bir yoldur. Evlat edinilen evlat edinenin velayeti altına girmekte ve biyolojik ailenin velayeti son bulmaktadır. Koruyucu aile hizmeti ile biyolojik ailesi tarafından herhangi bir nedenle bakılmayan çocukların geçici süreyle aile ortamında bakılmaları ve daha sonrasında biyolojik ailelerinin yanına döndürülmesi amaçlanmaktadır. Koruyucu aile, velayet hakkını haiz değildir, çocuğun velayeti biyolojik ailesindedir.¹²⁸ Ayrıca KAY uyarınca koruyucu ailelerin

¹²⁴ Baysal (n 40) 22.

¹²⁵ Yargıtay 2 HD, E 2023/533 K 2023/2370, 11.05.2023.

¹²⁶ Aydoğdu (n 56) 193. Aksi yönde karar için bkz. Yargıtay 2 HD, E 2024/7444 K 2024/6338, 24.09.2024.

¹²⁷ Yargıtay 2. HD, E 2024/7971 K 2024/7362 15.10.2024.

¹²⁸ Evlat edinme ile koruyucu aile arasındaki farklılıklar hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Aydoğdu (n 56) 14-15; Çetin Bobuş (n 43) 88-9; Serdar (n 22) 472-474; Taştekil (n 64) 323; Sayita (n 67)

çocuğun bakımı karşısında ücret talep edebilir; ancak evlat edinmede bu ilişki karşılıksızdır. Ücret talebine ilişkin öğretide, koruyucu aile sıfatına haiz ailelerin ücret talep etmesinin daha sonra çocukla evlat edinme ilişkisi kurmak istemeleri durumunda göz önünde bulundurulup bulundurulmayacağına ilişkin ücret talep edilmesinin salt bu nedenle evlat edinme istemine bir engel teşkil etmeyeceği ifade edilmiştir.¹²⁹ Ancak önemle belirtmek gerekir ki, çocuğun yüksek yararı, somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak irdelenmesi gereken kılavuz mahiyetinde temel bir ilkedir. Yargıtay tarafından hükmedilen ikinci kararda her ne kadar hukuki anlamda şartların sağlanmadığı ifade edilmiş ise de çocuğun yüksek yararı esas alınarak evlat edinmeye hükmedilmesi kanaatimizce hukuka uygun bir değerlendirme olmamıştır. Nitekim koruyucu aile ve evlat edinme farklı hukuki kaynaklardan beslenen, farklı olgular neticesinde ortaya çıkan, meydana gelme bakımından farklı şartları bünyesinde barındıran iki farklı kurumu ifade etmektedir. Bu nedenle, uygulamada bir kurumun diğerinin şartıymış gibi çocuğun yüksek yararı gerekçe gösterilerek kabul edilmesi mümkün değildir. Ancak, isabetle ortaya konan bir görüşe göre, koruyucu aile olmak isteyen ailelere bu kurum ile evlat edinme kurumunun farklılıkları açıkça anlatılmalı; koruyucu aile kurumunun sakıncaları özellikle çocuğun kendilerinden alınabileceği ihtimali açıklanmalı ve eğer evlat edinme ihtimali var ise bu yöntemi tercih etmelerinin daha uygun olacağı ifade edilmiştir.¹³⁰ Hakikaten, ilgili kurum tarafından böyle bir yönlendirme yapılması özne konumundaki çocuk için daha yararlı yöntemin seçilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Koruyucu aile kurumunun öznesi niteliğinde çocukların önemli bir kısmı aile ortamından mahrum kalmanın yanında duygusal veya fiziksel istismar, ihmal, terk gibi çeşitli konularla mücadele etmekte ve bu nedenle hem psikolojik hem de sosyolojik açıdan kırılgan bir gruba oluşturmaktadır. Her ne kadar koruyucu aile kurumuna ilişkin tanımlamalar ve düzenlemeler, kurumun çocuğun sevgi dolu bir ortamda büyümesini amaçladığını vurgulasa da, hukuk düzenlerinin aslı niteliği, olası olumsuzlukları önleyecek mekanizmaları tesis etmektir. Koruyucu aile sıfatına haiz olmak isteyen aileler bakımından yönetmelikte gerekli araştırmaların yapıldığı ifade edilmiş ise de çocuğun bir istismar veya şiddet ile karşı karşıya kalması her zaman bir tehlike olarak varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle taraflar arasında böylesine önemli bir kurum oluşturulurken İl Müdürlüğü ile koruyucu aile arasında imzalanacak bir özel hukuk sözleşmesinden ziyade hâkim kararı ile oluşturulması kanun sistematiğimiz açısından da daha uygundur¹³¹. Kanaatimizce tüm bu açıklamalar göz önünde bulundurularak çocuğun

36-43; Baysal (n 40) 18-20.

¹²⁹ Aydoğdu (n 56) 194.

¹³⁰ Baysal (n 40) 25.

¹³¹ Aynı yönde bkz. Doğan (n 63) 167; Usta Sayta (n 67) 77; koruyucu aile sözleşmesinin geçerli olabilmesi için idare ile koruyucu aile arasında imzalanan sözleşmenin çocuk hâkimi tarafından

yüksek yararı ilkesi kapsamında koruyucu aile kurumunun hakim kararıyla tesis edilmesi gerekmektedir.

Koruyucu aile kurumunun meydana gelebilmesi için il müdürlükleri ile koruyucu aile arasında bir sözleşme imzalanmakta ancak kurumun öznesi niteliğinde olan çocuğa karşı gerçekleştirilen eylemler bakımından il müdürlüğünün herhangi bir sorumluluğunun bulunup bulunmadığı hususunda yönetmelikte bir düzenleme veya doktrinde bir tartışma mevcut değildir. Ayrıca ilgili Yönetmelik hükmünde koruyucu aile kurumun işleyişi, koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocukların tespiti, koruyucu aile eğitimleri, komisyon ve koruyucu aile biriminin görevleri, koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri, çocuğun geri alınması ve koruyucu aile statüsünün iptali¹³² ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş ve yapılan bu düzenlemelerde çocuğun yüksek yararı ilkesinin esas alındığı açıkça görülmektedir. Ancak kanaatimizce bu hususların bir yönetmelik hükmünden ziyade ayrıntılı bir şekilde kanun ile ihlale ilişkin yaptırımların daha ağır bir şekilde düzenlenmesi ve nihai olarak hâkim kararına dayalı olarak kurulması gerekmektedir.

Uygulamada koruyucu aile kurumunun geçici bir bakım modeli olduğunun özellikle son zamanlarda yaşanan gelişmeler ışığında henüz yeni denebilecek bir zaman diliminde anlaşıldığı görülmektedir. Her ne kadar geçici bir bakım modeli olduğu ifade edilmiş ise de kural olarak bu bakım modelini sınırlayan herhangi bir yıl şartı bulunmamaktadır. Her ne kadar kurumun geçici mahiyette olduğu ifade edilmiş ise de uygulamada koruyucu aile kurumunun uzun yıllar boyunca devam ettiği görülmektedir. Burada herhangi bir süre sınırı olmadığından uzun yıllar çocuk ile koruyucu aile ilişkisini devam ettiren ailelerin çocuğu evlat edinmek istememeleri veya evlat edinme şartlarının oluşmaması sebebiyle korunma ihtiyacı içerisinde olan çocukların daha büyük zorluklar yaşamasına sebep olabilmektedir. Nitekim uzun yıllar bir aile yanında koruyucu aile hizmeti alan çocukların biyolojik ailelerinin yanına dönmelerinin mümkün olmaması söz konusu olduğunda koruyucu ailenin de evlat edinmek istememesi durumlarında çocuğun başka bir koruyucu aile yanına verilmesi veya kurum bakımına geri döndürülmesi çocuk için çok daha büyük yıkımların meydana gelmesine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bu konuya ilişkin herhangi bir hukuki düzenleme veya mevcut yargı kararı bulunmadığından düzenlenen sosyal inceleme raporları neticesinde çocuğun koruyucu aile yanında kalmasının uygun olduğuna karar verildiği hallerde kurumun devamı söz konusu olmaktadır. Ancak kanaatimizce sistemin temel

uygun bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Doktrinde diğer bir görüş, TMK'nın 347. maddesine göre çocuğun bir aile yanına yerleştirilmesine karar verildiğinde hâkim tarafından öncelikle çocuğun yakın çevresi ve akrabaları arasından uygun birinin belirlenmesi ancak böyle bir belirleme yapılamaması durumunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenimin yapılabileceği ifade edilmiştir. Bkz. Grassinger (n 7) s. 150-151.

¹³² Zira çocuğun yüksek yararı ilkesi göz önüne alındığında çocuğun koruyucu aileye karşı da korunması gerekmektedir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Baysal (n 40) 20.

amacı esas alındığında, evlat edinme kurumunu düzenleyen TMK'nın 305. maddesinde bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olma koşuluna benzer bir üst sınır getirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bir üst sınır belirlenmesinde, sosyal inceleme raporlarının esas alınması gerekliliği açıkça ifade edilebilecektir.

Ülkemizde son yıllarda çocuk hakları bakımından büyük atılımlar gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür. Ancak bu çalışmaların artırılması ve kalıcı hale getirilmesi bakımından gelişmiş ülkelerin çocuk politikalarının takip edilmesi gerekmektedir. İstatistiklere bakıldığında ülkemizde hala bu sayının yeterli olmadığı, kurum bakımında pek çok çocuğun bulunduğu görülmektedir¹³³. Kanaatimizce ilgili kurumun daha yaygın hale getirilebilmesi için tarafların hak ve yükümlülüklerini ayrıntılı bir şekilde belirleyen kanuni bir düzenlemenin yapılması, bu hususta, İl Müdürlüklerinin karar mekanizmasındaki belirleyici konumunun azaltılarak hâkimin daha etkili bir rol üstlenmesi sağlanmalı; ayrıca, uygulamada yaşanan sıkıntıların önlenmesi açısından kanuni düzenlemelerin hazırlanması sürecinde tüm paydaşların sürece etkin katılımı temin edilmelidir.

SONUÇ

Çocuğun yüksek yararı ilkesi, hem ulusal hem de uluslararası hukukta çocuğun haklarının korunması ve fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin tamamlanabilmesi için temel bir kılavuz niteliğindedir. Çocuğun sevgi, saygı, hoşgörü ve güvenli bir yaşam ortamının kendisine sağlanması gerekmektedir. Ancak uygulamada bazı çocuklar, bakım ortamını geçici veya sürekli olarak kaybedebilmektedir.

Bu durumda koruyucu aile kurumu, çocuğun doğal aile ortamında bulunmasının mümkün olmadığı hallerde, çocuğun yüksek yararı ilkesi esas alınarak geliştirilmiş bir bakım modelidir. Burada hem çocuğa güvenli bir bakım ortamının sağlanması hem de biyolojik aile ile iletişiminin sürdürülmesi hedeflenmektedir. Bu açıdan bakıldığında koruyucu aile ve çocuğun yüksek yararı ilkesi birbirini tamamlayan bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Koruyucu aile kurumu, tarihsel geçmişine bakıldığında, evlat edinmenin bir alt basamağı olarak algılanmış ve uygulamada da böyle yanlış anlaşılmalara yol açmıştır. Yapılan araştırmalar, toplumsal farkındalığın koruyucu aile kurumunun bilinirliği hususunda düşük olduğu, kurumun evlat edinme ile karıştırıldığı, hatta çoğunlukla evlat edinme için öncelikli bir koşul olarak değerlendirildiği görülmektedir. Hukuki düzenlemeler ve Yargıtay kararları, çocuğun üstün yararı ilkesinin önemini vurgulamakla birlikte, koruyucu aile statüsünde geçen sürenin

¹³³ Tabloda illere göre 01.01.2025 ile 31.12.2025 tarihleri arasındaki koruyucu aile istatistikleri belirtilmiştir. Bkz. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 'İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri', (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://aile.gov.tr/koruyucu-aile/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri/>> Erişim: 15 Eylül 2025.

evlat edinme için gerekli süre kapsamında sayılıp sayılamayacağı konusunda uygulamada farklı değerlendirmelere yol açmıştır.

Son yıllarda yapılan hukuki düzenlemeler ile koruyucu aile kurumunun işleyişini, görev ve yükümlülüklerini ayrıntılı şekilde düzenlemiş ve çocuğun yüksek yararı ilkesini esas almıştır. Ancak geline aşamada kurumun yaygınlaştırılmasını sağlamak ve toplumsal farkındalığının artırmak amacıyla hukuki altyapının güçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akyüz E, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması* (7. Baskı, Pegem Akademi 2020).

Aydoğdu M, *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*, (2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010).

Balo Y, *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması* (2. Baskı, Seçkin Yayınları 2009).

Baysal B, ‘Çocuğun Üstün Yararı İlkesi ve Koruyucu Aile Kurumu’ (2012) 8(95-96) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi 7-26.

Çetin Bobuş K, *Türk Hukuk Sisteminde Koruyucu Aile Sözleşmesi*, (Adalet Yayınevi 2023)

Doğan R, *Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği* (2013) (2) Ankara Barosu Dergisi 147-170.

Duran D, ‘Çocuğun Üstün Yararı İlkesi Kapsamında Türk Medeni Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu Hükümlerinin Uygulamaya Yansıması’, (2025) 37(177) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 127-144.

Erbay E ve Çalış N, ‘Türkiye’de koruyucu aile hizmetlerine yönelik uzman görüşleri’ (2021) 20(40) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 439-462.

Erdal L, ‘Türkiye’de sosyal politika ve koruyucu aile hizmet modeli’ (2014) 2014(2) *Sosyo-Ekonomi*, s. 171-192.

Ergin H, *Çocuk Refah Sisteminde Aile Yanında Bakım Modelleri*’ iç Fikret Yaman ve Cezmi Ervüz (edr), *Çocuk Koruma Sistemleri: Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla* (Nobel Aralık 2022) 239-259.

Grassinger G, *Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (İstanbul 2009).

Hazar Z, ‘İnsan Hakları Çatışmalarının Çözümlemesinde Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin İşlevi: Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme’ (2022) 26(2) 647-684.

İlknur Serdar, ‘Koruyucu Aile’ (2000) (Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan) 467-509.

İnan A, ‘Çocuk Hukuku Bakımından Korunma Kararı, Koruma ve Emniyet Tedbiri Kavramları’ (1996) 5 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1-21.

Karaaslan E, ‘Çocuk için Bir Bakış: “Çocuğun Üstün Yararı” ile “Dinlenilme Hakkı” Kavramlarının AİHM ve İç Hukukumuzda Görünümü’ (2020) 94(4) İstanbul Barosu Dergisi 79-112.

Karatay A, ‘Türkiye’de Koruyucu Aile: Kökenleri, Gelişimi ve Bugünü’ (2017) (5) 389 Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 389-427.

Kartal D, ‘Türk Hukukunda Koruyucu Aile Hizmeti’ Çocuk Hukuku I ve II Sempozyum Tam Metin Kitabı (Oniki Levha 2023).

Köksal, M ve Kartal D, ‘Türk Medeni Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Çocuğun Yüksek Menfaatini Koruyucu Önlemler’ (2025) (265) Legal Hukuk Dergisi 3-24.

Kılınç A, ‘Türk Hukukunda Koruyucu Aile Sözleşmesi ve Koruyucu Aile ile Çocuk Arasındaki Hukuki İlişkinin Değerlendirilmesi’ (2020) 28(3) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1217-1261.

Kurtuluş Akbulut S, ‘Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Kurumu’, (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2011).

Özdemir H ve Ruhi A, *Çocuk Hukuku (Ders Kitabı)* (7. Baskı, İstanbul, Ekim 2024).

Özmen İ, Açıklamalı-İçtihatlı Velayet Hukuku Davaları Çocuk Hakları Aile ve Çocuk Mahkemeleri (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2013).

Sayıta S, ‘Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilmesi’ (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 1995).

Serozan R, *Çocuk Hukuku (Vedat Kitapçılık 2005)*.

Suata İ, *Çocuk Hukuku* (Yetkin Yayınları 2021).

Şahin H, ‘Koruyucu Aile ve Çocuk Arasında Kişisel İlişkinin Kurulması’ (2022) 4(2) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 680-716.

Şenocak Ş, ‘Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri’ Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (2006) 51 177-228.

Şirin M, ‘Çocuğun Yararı Gözüyle Çocuğun Yüksek Yararı İlkesine Bakış’, (2019) 4(8) Çocuk ve Medeniyet Dergisi 219-240.

Usta S, *Çocuk Hakları ve Velayet*, (1. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2012).

Üstüner S, Erol N ve Şimşek Z, ‘Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları’ (2005) 12(3) *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 130-140.

Yazıcı E, ‘Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar’ (2014) 4(2) Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 247-270.

Yıldırım B, Bedia YILDIRIM, ‘İnsanlar Neden Koruyucu Aile Oluyor? Algılanan Avantajları ve Dezavantajları İle Koruyucu Aile Olmak’, (2025) 2 Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 589-612.

Yücel Ö, ‘Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı Bağlamında Çocuğun İradesi’ (2013) 1(2) Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 117-137.

Zevkliler A, Aydın Zevkliler, ‘Türk Hukukunda Korunmaya Muhtaç Çocuklar’ (1968) 25(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 173-236.

‘Çocuk Hakları Bildirgesi’ (Çankaya Kaymakamlığı), <<http://cankayakaymakamligi.gov.tr/cocuk-haklari-bildirgesi>> Erişim Tarihi 4 Eylül 2025.

‘Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ (UNICEF Türkiye) <<https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>> Erişim tarihi 5 Eylül 2025.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, ‘BM Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorum no. 12: Çocuğun Katılım Hakkı BM Belgesi CRC/C/GC/12’ (İnsan Hakları İzleme, 2009) <https://insanhaklariizleme.org/vt/yayin_view.php?editid1=435> Erişim Tarihi 8 Eylül 2025.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, ‘BM Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorum No. 14: Çocuğun Yüksek Yararının Birinci Planda Dikkate Alınması Hakkı’ (İnsan Hakları İzleme Merkezi, 2013) <https://insanhaklariizleme.org/vt/yayin_view.php?editid1=738> Erişim Tarihi 5 Eylül 2025.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, ‘Çocukların Alternatif Bakımına İlişkin Kılavuz BM Belgesi A/RES/64/142’ (Elele Federasyonu, 24 Şubat 2010) <https://elelefederasyonu.org.tr/storage/app/media/docs/4_bm_alternatif_bakim.pdf> Erişim Tarihi 6 Eylül 2025.

Çocuk Hakları ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı' (İnsan Hakları İzleme, 2015) <file:///C:/Users/busra.may/Downloads/5ca1aa0428189711249469%20(1).pdf> Erişim tarihi 6 Eylül 2025

Çocuk Hakları Komitesi, '21 No'lu Genel Yorum (2017) Sokak Ortamındaki Çocuklar BM Belgesi CRC/C/GC/21', (UNICEF Türkiye, 21 Haziran 2017) <<https://www.unicef.org/turkiye/media/7941/file/%C3%87HDS%20ve%20%C4%B0htiyari%20Protokoller,%20Usul%20Kurallar%C4%B1%20ile%20%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1%20Komitesi%20Genel%20Yorumlar%C4%B1.pdf>> Erişim Tarihi 5 Eylül 2025.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 'İllere Göre Koruyucu Aile İstatistikleri', (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://aile.gov.tr/koruyucu-aile-illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri/>> Erişim: 15 Eylül 2025.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 'Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü' (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 11 Şubat 2020) <<https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihtiyari-protokolu.pdf>> Erişim Tarihi 3 Eylül 2025.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 'Koruyucu Aile Hizmeti', (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/koruyucu-aile-hizmeti/>> Erişim: 1 Eylül 2025.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 'Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü | Kurum Hakkında', (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://www.aile.gov.tr/chgm/teskilat-yapisi/kurum-hakkinda/>> Erişim: 2 Eylül 2025.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti, 'BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 44. Maddesi Uyarınca Hazırlanan Birleştirilmiş Dördüncü ve Beşinci Periyodik Ülke Raporu' (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) <<https://www.aile.gov.tr/media/45125/birlestirilmis-4-ve-5-periyodik-rapor-17-094-kelime-2.pdf>> Erişim: 1 Eylül 2025.

